

Statusrapport
Retssikkerhed 2023

Statusrapport - Retssikkerhed 2023

© Justitia og forfatterne, 20224

Justitia - Danmarks uafhængige juridiske tænketank

Vesterbrogade 69D, 1. sal. th. 1620 København

www.justitia-int.org

info@justitia-int.org

Justitia er Danmarks eneste juridiske tænketank, der alene har fokus på retssikkerhed og frihedsrettigheder. Justitias formål er gennem analyser af høj faglig kvalitet og fremsættelse af konkrete juridiske løsningsforslag at påvirke den offentlige og politiske dagsorden med henblik på at fremme en politisk kultur, hvor disse værdier nyder den nødvendige respekt.

Justitias publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Rapporten er blevet til med støtte fra Dreyers Fond

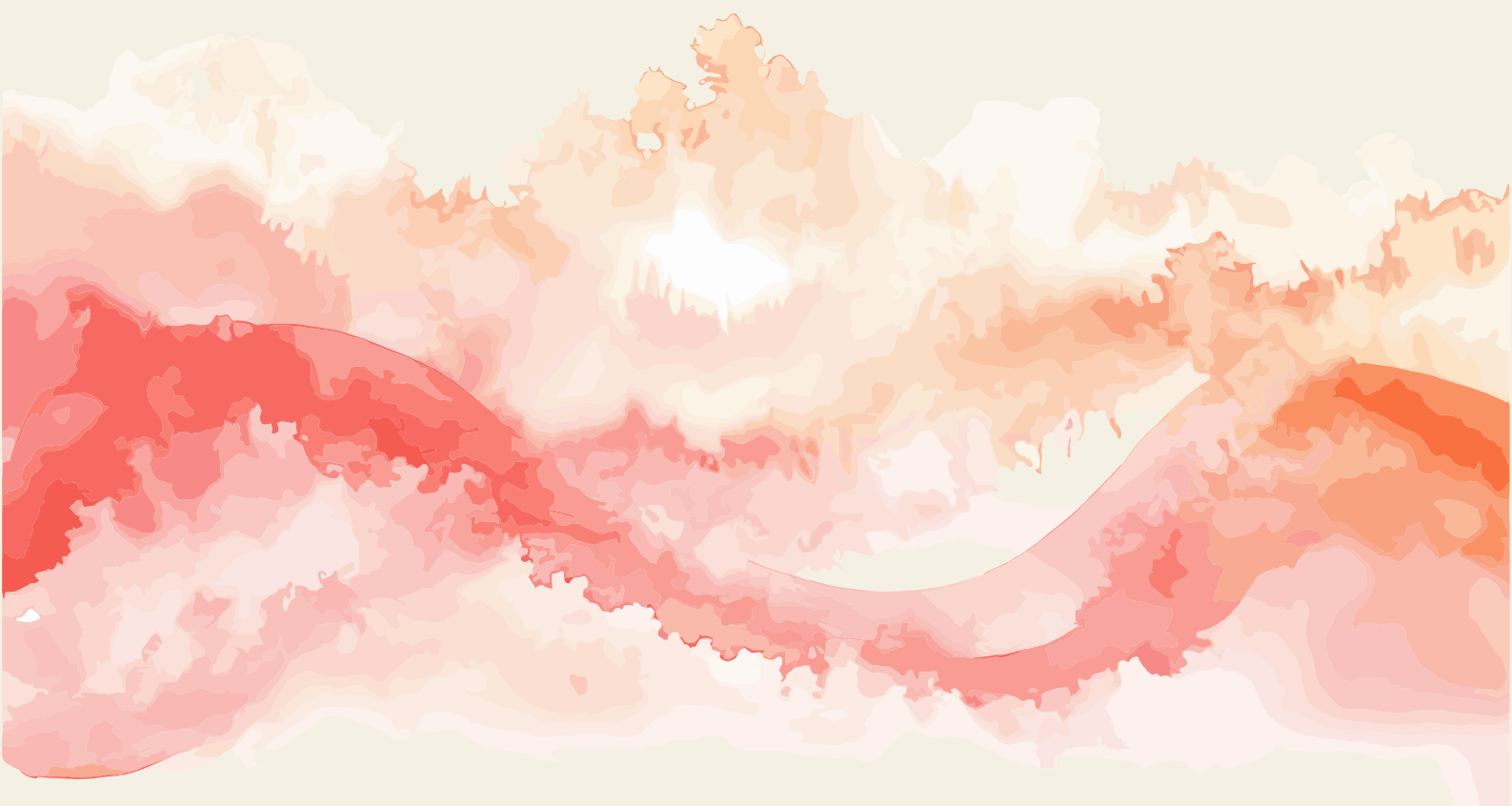

DREYERSFOND

Indhold

1	Indledning og resumé	3
2	Retten til privatlivs- og databeskyttelse	5
2.1	Skal politiet kunne bruge genetisk slægtsforskning i efterforskning?	5
2.2	Logningsregler er endnu en gang blevet forlænget	6
2.3	Danmarks velfærdsstat som et overvågningsmareridt	7
2.4	Udbredelse af kunstig intelligens ("AI")	7
2.5	EU-forslag om chatkontrol er totalovervågning	9
3	Retten til familieliv	10
3.1	Afgørelse om fratagelse af dansk statsborgerskab var ugyldig	10
3.2	Vedtagelse af Barnets lov	11
3.3	Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv	11
3.4	Retssikkerhed når forældre går fra hinanden	12
4	Retten til retfærdig rettergang	14
4.1	Børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet	14
4.2	Stor stigning i anvendelse af varetægtsfængsling	15
4.3	Sagsbehandlingstider ved domstolene - Rørdam-udvalget	16
4.4	Forfulgt af politiet?	17
4.5	Lovforberedende udvalg om retshjælp og fri proces udsat igen.	18
5	Retten til information og ytringsfrihed	19
5.1	Rasmus Paludan på Folkemødet	19
5.2	Karikaturtegning af Den Lille Havfrue krænkede ikke ophavsretten	20
5.3	"Scope Creep" – en analyse af 8 sociale mediers retningslinjer	20
5.4	Koranafbrændinger	21
5.5	Palæstina demonstrationer	23
5.6	Sanchez v. France	23
5.7	Indskrækning af aktindsigt til beskyttelse af offentligt ansatte	24
5.8	Ytringsfrihedens på tilbagegang i demokratier globalt	25
6	Retssikkerhed på socialområdet	26
6.1	Retssikkerhed for grønlandere i socialt udsatte positioner i Danmark	26
6.2	FN med krads kritik af Danmarks behandling af den grønlandske befolkning	27
6.3	Utilstrækkelig løsning i lov om fravigelse fra obligatorisk digital selvbetjening	27
6.4	Politisk aftale om hjælp til digitalt udfordrede borgere	28
6.5	Justitia biintervenerer i retssag om digital udsathed	29
6.6	Ofre har en dårlig retsstilling i sager om økonomisk vold	30
6.7	Myndigheder stævnes for svigt af pige, der endte i somalisk genopdragelseslejr	31
6.8	Lovforslag om ligestilling af krisecentertilbud	31
6.9	Hjemløses adgang til bankkonto	31
6.10	Krav om Nemkonto for udbetaling af kontanthjælp	32

7	Efterretningstjenesterne	33
7.1	Samsam-sagen	33
7.2	Claus Hjort og Lars Findsen-sagerne	34
7.3	Styrkelse af Tilsynet med efterretningstjenesterne	35
8	Retssikkerhed på straffelovsområdet	36
8.1	Rapport om den samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse	36
8.2	Kriminalisering af grooming	36
8.3	Strafferetlige vildskud – andre følger af strafbare handlinger end straf	37
8.4	Bandepakke IV indskrænker frihedsrettighederne	38
8.5	Mårettede skærpede strafzoner og zoneforbud	40
8.6	Afskæring af afsoning med fodlænke for voldtægtsdømte personer	40
9	Retssikkerhed på erhvervsområdet	42
9.1	Elbit-sagen	42
9.2	De nye ejendomsvurderinger	43
10	Lovkvalitet	45
10.1	Udkast til ny vejledning om lovkvalitet	45

1 Indledning og resumé

Danmark er stadig et af de lande i verden med den bedste beskyttelse af fundamentale rettigheder. Dette kan bl.a. ses ved, at Danmark har beholdt sin høje score på 97/100 i Freedom Houses årlige opgørelse for 2023.¹ Det svarer til, at Danmark ligger på en delt tiende plads sammen med lande som Schweiz og Nederlandene, men efter lande som Sverige, Norge og Finland.

I 2023 har der generelt kun været enkelte eksempler på forbedringer af retssikkerheden og bedre beskyttelse af borgernes grundlæggende rettigheder. Der har f.eks. været retssager om digital udsathed, hvor domstolene har fundet, at manglende digitale kompetencer kan være en undskyldende omstændighed, når en frist overskrides i et digitalt selvbetjeningsystem.

Det kan desuden nævnes, at Justitsministeriet har sendt et lovforslag om ændring af de nuværende regler om logning af teletrafik i høring den 20. december 2023, der lægger op til en væsentlig begrænsning af anvendelsesområdet, så det fremadrettet kun vil være muligt for politiet at få adgang til oplysninger om teletrafik, hvis det sker med henblik på efterforskning af forsætlige overtrædelser af straffelovens kapitel 12 eller 13 om forbrydelser mod statens sikkerhed og terrorisme. Det fremgår imidlertid af lovforslaget, at også den nye ordning risikerer at blive underkendt af EU-domstolen.

2023 har været året, hvor kunstig intelligens i endnu højere grad kom på dagsordenen. Udviklingen har ført til en øget bevågenhed overfor teknologiens mulige negative indvirkninger, og i december 2023 blev den længe ventede forordning om kunstig intelligens ("AI-forordningen") vedtaget. Den endelige ordlyd er dog endnu ikke tilgængelig.

På trods af, at der har været positive tiltag i det forgangne år, har vi også set en række eksempler på forringelser af borgernes retssikkerhed og rettigheder, som viderefører den negative tendens, som Justitia har observeret siden udgivelsen af sin første statusrapport i 2014. Desværre ser denne tendens ud til at have eskaleret i 2023.

Særligt koranaftbrændingerne og det herefter vedtagne forbud har fyldt meget i 2023. Selvom det er positivt, at den vedtagne lov begrænser flere af det oprindelige lovforslags indskrænkninger af kunstnerisk, politisk og religiøs ytringsfrihed og indeholder en evalueringsbestemmelse, udgør loven fortsat et markant og stærkt betænkeligt brud med en dybt forankret dansk retstradition og rejser alvorlige bekymringer om overholdelse af internationale menneskerettigheder.

Også andre sager har fyldt meget i det forgangne år. Eksempelvis har straffesagerne mod Claus Hjort Frederiksen og Lars Findsen givet anledning til væsentlige retssikkerhedsmæssige

---

¹ Freedom House: <https://freedomhouse.org/country/denmark/freedom-world/2023>.

spørgsmål og ført til stor offentlig debat. Anklagemyndigheden endte med at opgive tiltalerne mod dem begge den 1. november 2023, efter Højesteret i en række kendelser havde slået fast, at sagerne skulle foregå for delvist åbne døre, at Lars Findsen skulle have sit anklageskrift udleveret, og at Claus Hjorts sag skulle behandles ved et nævningeting.

Elbit-sagen har også trukket store overskrifter efter det kom frem, at forhenværende forsvarsminister Jakob Ellemann-Jensen havde givet Folketinget urigtige oplysninger om indkøbet af våben fra Elbit Systems, herunder om at tilbuddet på våbnene ville udløbe i januar 2023, selvom den korrekte frist var juni 2023. Sagen resulterede i, at Folketinget vedtog en uvildig undersøgelse af forløbet, som senest skal være klar den 1. april 2024.

Efter 10 år med videreførte ejendomsvurderinger begyndte Vurderingsstyrelsen i september 2023 at udsende de første nye ejendomsvurderinger til landets boligejere. Der var imidlertid fra start adskillige problemer med vurderingerne, idet værdisætningen af mange ejendomme pludselig steg med flere millioner, bl.a. grundet mangelfulde data i Bygnings- og Boligregistret ("BBR"), og der samtidig var fastsat begrænset klageadgang over de midlertidige vurderinger, som har svækket danskernes retssikkerhed. Samtidig har der været en manglende transparens i den algoritme, der udgør grundlaget for ejendomsvurderingerne.

Justitia udgav den 28. august 2023 en rapport om retssikkerheden, når forældre går fra hinanden, som peger på en række retssikkerhedsbrister i Familieretshusets sagsbehandling, herunder en vis vilkårlighed i visitationen af sager, et stort fald i anvendelsen af børnesagkyndige undersøgelser og uhensigtsmæssig oplysning af nogle sager.

2023 har således samlet set været endnu et år, hvor både grundlæggende rettigheder og borgernes retssikkerhed har lidt et knæk, hvilket selvfølgelig lægger et stort pres på borgernes tillid til systemet.

Denne statusrapport indeholder en kort gennemgang af udvalgte lovforslag og andre regeeringsinitiativer, domme, rapporter og begivenheder, der i løbet af 2023 har haft betydning for udviklingen i beskyttelsen af grundlæggende retsstatsprincipper og menneskerettigheder i Danmark. Rapporten vedrører alene udvalgte retsområder, og skal ikke opfattes som udtryk for en udtømmende eller fuldstændigt dækkende gennemgang af samtlige relevante tiltag.

Samtidig fokuserer rapporten på Justitias kernearbejdsområde, og medtager derfor alene tiltag og begivenheder, som har betydning for frihedsrettigheder, grundlæggende menneskerettigheder, retsstatslige principper samt borgeres og virksomheders retssikkerhed. Rapporten indeholder ikke fuldstændige juridiske analyser af de udvalgte områder og begivenheder, men i det omfang Justitia har udgivet en rapport om emnet, vil hovedkonklusionerne fremgå. Justitias analyser og hørings svar kan læses i deres helhed på Justitias hjemmeside.²

---

² Justitia: <https://justitia-int.org/>

2 Retten til privatlivs- og databeskyttelse

2.1 Skal politiet kunne bruge genetisk slægtsforskning i efterforskning?

Den 18. april 2023 blev der vedtaget et borgerforslag om, at dansk politi skal have mulighed for at bruge genetisk slægtsforskning i drabssager og sager om grov personfarlig kriminalitet.³ Genetisk slægtsforskning er allerede blevet brugt til at løse uopklarede mord i bl.a. USA og Sverige. Her kan eksempelvis nævnes Golden State Killer-sagen i USA og et dobbeltdrab i Sverige, som blev opklaret 16 år senere.⁴ Genetisk slægtsforskning er nyttigt, når politiet ikke har en mistænkt, og derved ikke kan matche den mistænktes dna-profil med dna fundet på gerningsstedet, som det kendes ved almindelig brug af dna til efterforskning.

Ved anvendelse af genetisk slægtsforskning vil politiet kunne søge en uidentificeret dna-profil fra et gerningssted op mod en ekstern dna-database for at identificere eventuelle slægtninge til vedkommende. Derved kan der findes potentielle fælles forfædre til den uidentificerede dna-profil og øvrige slægtsrelationer. En slægtsforsker kan herefter udfylde stamtræet frem til nutiden, hvilket vil kunne lede politiet videre i efterforskningen.⁵ Det er et stort arbejde at finde frem til den rette slægtning, og det er potentielt mange og omfattende stamtræer, som skal tegnes op.

Det vedtagne borgerforslag indebærer, at dansk politi skal kunne anvende genetisk slægtsforskning i efterforskning af sager om drab og grov personfarlig kriminalitet, når politiet har fået en kendelse fra retten. Det er et krav, at der er begrundet mistanke om, at den uidentificerede dna stammer fra en gerningsperson, og at alle andre eksisterende og tilgængelige dna-muligheder er udtømt, ligesom det forudsættes, at genetisk slægtsforskning kun må bruges i helt særlige sager, herunder drab, voldtægt, terror og identificering af lig og jordiske rester.⁶

---

³ Folketingstidende, Tillæg C: B 15 Forslag til folketingsbeslutning om, at dansk politi skal kunne bruge genetisk slægtsforskning i efterforskning af drab og grov personfarlig kriminalitet (borgerforslag), 19. april 2023.

⁴ Berlingske: Politiet er kommet tættere på at kunne bruge genetisk slægtsforskning, 18. april 2023.

⁵ Videnskab: Mordsager kan opklares gennem genetisk slægtsforskning, 14. marts 2023.

⁶ Folketingstidende, Tillæg C: B 15 Forslag til folketingsbeslutning om, at dansk politi skal kunne bruge genetisk slægtsforskning i efterforskning af drab og grov personfarlig kriminalitet (borgerforslag), 19. april 2023.

Som ved andre efterforskningsteknikker giver genetisk slægtsforskning anledning til retssikkerhedsmæssige problemstillinger i håndtering af data og præcision i forhold til at finde den rette gerningsmand. Eksempelvis fandt det svenske datatilsyn, at metodens udformning i Sverige indebar behandling af personoplysninger i strid med de svenske regler, hvilket har givet anledning til en svensk undersøgelse af de juridiske muligheder for at anvende genetisk slægtsforskning i svensk politi.⁷

Der foreligger endnu ikke et lovforslag, så det vides ikke, hvordan ordningen vil blive endeligt udformet, og hvilke konkrete betænkeligheder ordningen vil give anledning til.

2.2 Logningsregler er endnu en gang blevet forlænget

De nye regler om logning af teletrafik fra 2022 blev den 29. marts 2023 forlænget frem til slutningen af marts 2024.⁸ Forlængelsen skete uden de påkrævede tilpasninger for at bringe reglerne i overensstemmelse med EU-Domstolens dom af 5. april 2022.⁹

Efterfølgende har justitsministeren den 19. september 2023 i svar på et folketingsspørgsmål oplyst, at regeringen forventer at fremsætte et lovforslag i folketingssamlingen 2023/2024 med henblik på at bringe retsplejelovens regler om logning i overensstemmelse med EU-Domstolens praksis. Lovforslaget, der blev sendt i høring den 20. december 2023,¹⁰ lægger op til, at det fremadrettet kun vil være muligt for politiet at få adgang til oplysninger om teletrafik, hvis det sker med henblik på efterforskning af forsætlige overtrædelser af straffelovens kapitel 12 eller 13. Ændringen sker for at bringe loven i overensstemmelse med EU-retten og imødekomme kritik fremsat af bl.a. Justitia. Det fremgår imidlertid af lovforslaget, at også den nye ordning risikerer at blive underkendt af EU-Domstolen.¹¹ Dette er også vurderingen hos Institut for Menneskerettigheder, som i sit høringssvar af 18. januar 2024 har fundet, at der fortsat er risiko for, at der i strid med EU-retten indsamles for mange oplysninger om for mange mennesker¹². Ifølge justitsministeren har politi og anklagemyndighed allerede siden EU-Domstolens dom af 5. april 2022 administreret de nuværende regler i overensstemmelse med EU-Domstolens praksis.¹³

---

⁷ Justitsministeriet: Regeringen: Politiet skal kunne bruge genetisk slægtsforskning i efterforskningen, 9. februar 2023.

⁸ Bekendtgørelse om generel og udifferentieret registrering til og med den 29. marts 2023 og opbevaring til og med den 29. marts 2024 af trafikdata

⁹ Commissioner of An Garda Síochána m.fl.: EU-Domstolens Dom (Store Afdeling) af 5/4 2022 i C-140/20. Reglerne, og tidligere kritik fremsat af Justitia, er beskrevet i Justitias Statusrapport 2022, side 7.

¹⁰ Justitsministeriet: Nyhedsbrev af 22. december 2023, 22. december 2023.

¹¹ Justitsministeriet: Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven (Ændring af reglerne om hastesikring og udlevering af oplysninger om teletrafik samt reglerne om genoptagelse af straffesager m.v.), 20. december 2023, side 23-24.

¹² Institut for Menneskerettigheder: Lovudkast fjerner ikke risiko for brud på EU-ret: Danmark logger fortsat for meget, 23. januar. 2024

¹³ Retsudvalget: Besvarelse af spørgsmål nr. 20 (Alm. del) fra Folketingets Udvalg for Digitalisering og It, 19. september 2023.

Foreningen imod Ulovlig Logning har valgt at tage sagen om Danmarks logning videre til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som accepterede at høre sagen den 10. januar 2023,¹⁴ hvor der stadig ventes afgørelse.¹⁵

2.3 Danmarks velfærdsstat som et overvågningsmareridt

Wired bragte den 8. marts 2023 en artikel, der beskriver Danmark som europamester i overvågning af sine borgere ved brug af kunstig intelligens.¹⁶ Artiklen er en kritik af den omfattende og udifferentierede kontrol, som danske offentlige myndigheder både kan og vil bruge på jagt efter fejl og snyd. Wired-artiklen bygger bl.a. på Justitias tidligere analyser på området.¹⁷

Dokumenter – som Wired har fået adgang til igennem aktindsigt – viser desuden, at Udbetaling Danmark samler data om velfærdsmodtageres civilstand, længden af deres ægteskab, hvem de bor sammen med, størrelsen på deres hus, deres indkomst, om de nogensinde har boet uden for Danmark, og om deres børn bor i Danmark.¹⁸ Herudover benytter Udbetaling Danmark angiveligt en algoritme, der inkluderer nationalitet som faktor i sin søgen efter snyd, hvilket kritiseres som etnisk profilering. De interviewede danske autoriteter giver dog ikke udtryk for, at de er på kant med borgerens rettigheder.

Allerede i Justitias rapport om Udbetaling Danmarks systematiske overvågning fra 2019 mente Justitia, at myndighederne var på kant med EU's Menneskerettighedskonvention, og at meget talte for, at databehandlingerne – og i særdeleshed datasamkøringerne – overskrider grænserne for overholdelse af proportionalitetskravet.¹⁹ En grænse, man i Wired kan læse, er overskredet yderligere siden da.

2.4 Udbredelse af kunstig intelligens ("AI")

Kunstig intelligens ("AI") er i rivende udvikling, og i 2023 kom teknologien til at fylde endnu mere i mediebildet. Året var præget af teknologiske fremskridt, og "ChatGpt" blev kåret til årets ord.²⁰ Samtidig steg interessen for AI i erhvervslivet betragteligt, ligesom der var flere AI-initiativer i den offentlige sektor. Udviklingen har imidlertid også ført til en øget bevågenhed overfor de negative indvirkninger, som teknologien kan have, og i december 2023 blev den

---

¹⁴ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol: FORENINGEN IMOD ULOVLIG LOGNING v. DENMARK, sag nr. 37050/22, 10/01 2023.

¹⁵ K-News: BLOG: Hvad er formålet med rettigheder, hvis man ikke kan anvende dem i retten?, 17. februar 2023.

¹⁶ Wired: How Denmark's Welfare State Became a Surveillance Nightmare, 7. marts 2023.

¹⁷ Justitia: Analyse: Udbetaling Danmarks systematiske overvågning, 15. juli 2019 og Justitia: Analyse: Kommunernes kontrol med modtagere af sociale ydelser, 27. januar 2019.

¹⁸ Wired: How Denmark's Welfare State Became a Surveillance Nightmare, 7. marts 2023.

¹⁹ Justitia: Analyse: Kommunernes kontrol med modtagere af sociale ydelser, 27. januar 2019.

²⁰ DR: Så er 'Årets Ord 2023' fundet, 8. december 2023.

længe ventede forordning om kunstig intelligens "AI-forordningen" vedtaget²¹. Den endelige aftaletekst er dog endnu ikke tilgængelig.

Den 5. oktober 2023 udgav Datatilsynet en vejledning om offentlige myndigheders udvikling og brug af kunstig intelligens ("AI").²² Samtidig offentliggjorde Datatilsynet en rapport med resultaterne af en kortlægning af brugen af AI på tværs af den offentlige sektor.²³ Rapporten viste, at AI bliver brugt af 27 % af de i alt 191 adspurgte myndigheder.²⁴ I staten bliver AI primært brugt til kontrol- og tilsynsvirksomhed, mens teknologien hos kommunerne primært bliver brugt til praktisk understøttelse af sagsbehandlingen.²⁵ Skatteforvaltningen og Udbetaling Danmark udgør 83 % af det samlede antal løsninger, der anvendes inden for kontrol- og tilsynsaktiviteter.²⁶ Danske myndigheder har dog i mange tilfælde svært ved at finde ud af, om deres systemer er AI eller ej.²⁷

Kortlægningsrapporten viste desuden, at myndighederne ikke i tilstrækkeligt omfang overholder kravet om at foretage en konsekvensanalyse eller kravet om, at konsekvensanalysen skal gennemføres, inden behandlingen iværksættes.²⁸ Datatilsynet indskærpede derfor i rapporten, at myndigheder skal være særligt opmærksomme på, at der (næsten) altid skal gennemføres en konsekvensanalyse ved udvikling og/eller drift af AI-løsninger. Det blev understreget, at konsekvensanalysen skal gennemføres før udvikling af den pågældende AI-løsning sættes i gang.²⁹

Datatilsynets nye vejledning gennemgår reglerne for brug af AI-teknologi i overensstemmelse med databeskyttelsesreglerne, heriblandt proportionalitet, hjemmelsgrundlag, oplysningspligten, dataminimering og udarbejdelse af konsekvensanalyse, når myndigheder benytter teknologien.³⁰

Det er naturligvis essentielt, at brugen af AI i både den private og offentlige sektor kontinuerligt overvåges for at sikre, at retssikkerhed og grundlæggende rettigheder ikke undergraves.

---

²¹ Europa-Kommissionen: [Kommissionen glæder sig over politisk enighed om forordningen om kunstig intelligens](#), 9. december 2023.

²² Datatilsynet: [Ny vejledning om offentlige myndigheders brug af AI og kortlægning af AI på tværs af den offentlige sektor](#), 5. oktober 2023.

²³ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023.

²⁴ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 8.

²⁵ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 11.

²⁶ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 11.

²⁷ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 16.

²⁸ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 18.

²⁹ Datatilsynet: [Brug af kunstig intelligens i den offentlige sektor: Kortlægning](#), 5. oktober 2023, side 18.

³⁰ Datatilsynet: [Offentlige myndigheders brug af kunstig intelligens: Inden I går i gang](#), 5. oktober 2023.

2.5 EU-forslag om chatkontrol er totalovervågning

Den 4. oktober 2023 kom en lang række organisationer, inklusiv Justitia, med en opfordring til justitsministeren om at opgive Danmarks støtte til EU-forordningen om forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn,³¹ også kendt som CSA-forordningen.

CSA-forordningen blev anset som et ekstremt vidtgående forslag, der i praksis ville resultere i totalovervågning af alle europæiske borgere.³² Forordningen vil eksempelvis give adgang til at overvåge alle former for elektronisk kommunikation. Overvågningen omfatter ikke kun sociale medier som Messenger, WhatsApp og Snapchat, men også indholdet af sms, e-mails og telefonsamtaler samt krav om at indføre bagdøre i end-to-end krypterede kommunikationstjenester.³³

I forvejen havde forslaget medført massiv kritik i Europa, ligesom EU's egen juridiske tjeneste havde fremhævet en alvorlig risiko for, at forslaget de facto medfører en permanent overvågning af indholdet af al privat elektronisk kommunikation i strid med EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder. 114 civilsamfundsorganisationer indsendte den 8. juni 2022 et åbent klagebrev til Kommissionen, hvor de kritiserede forslaget for at krænke privatlivets fred ved at give private virksomheder og regeringer mulighed for direkte adgang til privat kommunikation, herunder krypterede data.³⁴ Derudover har de tyske og nederlandske regeringer udtrykt bekymring for, om forslaget vil medføre unødvendige begrænsninger i borgernes grundlæggende ret til privatliv og kommunikationshemmelighed.³⁵

Justitia og de øvrige initiativtagere til henvendelsen til den danske justitsminister delte ovenstående bekymring og mente derfor, at Danmark burde opgive sin støtte til forslaget.³⁶ Brevet er siden blevet omtalt i bl.a. Ekstra Bladet³⁷ og Berlingske.³⁸ Afstemningen om forordningen blev udskudt, og regeringen har endnu ikke meldt ud, hvorvidt Danmark har ændret holdning til forslaget.³⁹

---

³¹ Europa-Kommissionen: [Forslag til EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING om regler til forebyggelse og bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn](#), 11. maj 2022.

³² Justitia: [Organisationer: EU-forslag om chatkontrol er totalovervågning](#), 9. oktober 2023.

³³ Justitia: [Organisationer: EU-forslag om chatkontrol er totalovervågning](#), 9. oktober 2023.

³⁴ Folketinget: [Nye EU-regler skal dæmme op for seksuelt misbrug af børn på internettet](#), 21. september 2022.

³⁵ Folketinget: [Nye EU-regler skal dæmme op for seksuelt misbrug af børn på internettet](#), 21. september 2022.

³⁶ Justitia: [Organisationer: EU-forslag om chatkontrol er totalovervågning](#), 9. oktober 2023.

³⁷ Ekstra Bladet: [Langer ud efter EU's snage-lov: 'Det er totalovervågning'](#), 9. oktober 2023.

³⁸ Berlingske: [EU vil tjekke alt digitalt indhold for at bekæmpe børneporno](#), 9. oktober 2023.

³⁹ Computerworld: [Efter massiv kritik og splittelse: EU-afstemning om kontroversielt chat-kontrol-forslag er udskudt](#), 19. oktober 2023.

3 Retten til familieliv

3.1 Afgørelse om fratagelse af dansk statsborgerskab var ugyldig

Højesteret afgjorde ved dom af 22. marts 2023, at det var ulovligt at fratage en dansk-iransk kvinde hendes statsborgerskab, selvom hun havde været i Syrien og været en del af Islamisk Stat.⁴⁰ Årsagen var, at hun ikke havde en tilstrækkelig tilknytning til et andet land end Danmark. Eksempelvis havde hun ikke opholdt sig længerevarende eller boet i Iran, hvilket gjorde det uproportionelt at fratage hendes statsborgerskab efter indfødsretsloven § 8 B, stk. 3.⁴¹ Derved gik Højesteret imod landsrettens afgørelse.⁴²

Dommen går i en anden retning end Højesterets afgørelse af 5. oktober 2022,⁴³ der er beskrevet i Justitias statusrapport for 2022, hvor en administrativ fratagelse af statsborgerskab blev fundet gyldig.⁴⁴

Dommen vil kunne få betydning for andre tilfælde af administrativ fritagelse af statsborgerskab, da myndighederne efter omstændighederne skal kunne påvise en stærkere tilknytning til et andet land end Danmark – end i ovennævnte dom af 22. marts 2023 – før indfødsretslovens proportionalitetskrav kan anses for opfyldt.

Justitia har tidligere kritiseret fjernelsen af solnedgangsklausulen for administrativ fratagelse af dansk statsborgerskab, som indebar, at loven ville udløbe to år efter sin ikrafttræden. Loven blev i stedet gjort permanent i 2021, og lovgiver har derfor ikke siden da været forpligtet til at revurdere nødvendigheden af loven, der legitimerer et direkte indgreb i borgernes grundlæggende rettigheder.⁴⁵

---

⁴⁰ DR: Højesteret: [Ulovligt at fratage kvinde statsborgerskab](#), 22. marts 2023.

⁴¹ Højesteretsdom: [BS-23360/2022-HJR](#), side 7.

⁴² Danmarks Domstole: [Højesteret: Afgørelse om fratagelse af dansk statsborgerskab var ugyldig](#), 22. marts 2023.

⁴³ Danmarks Domstole: [Højesteret: Fratagelse af dansk statsborgerskab](#), 5. oktober 2022

⁴⁴ Se nærmere herom i [Justitias Statusrapport 2022](#), side 17-18.

⁴⁵ Se nærmere herom i [Justitias Statusrapport 2022](#), side 17-18. Retsinformation: [Forslag til Lov om ændring af lov om ændring af dansk indfødsret og udlændingeloven \(Ophævelse af solnedgangsklausul\)](#), 8. oktober 2020.

Justitia understregede i sit høringssvar til det oprindelige lovforslag også vigtigheden af at sikre tilstedeværelsen af de retssikkerhedsmæssige garantier, som bør ledsage og legitimere en afgørelse af så indgribende karakter.⁴⁶ Højesterets dom af 22. marts 2023 viser, at man med den nuværende praksis kan være gået for langt, og at der er behov for at se nærmere på praksis.

3.2 Vedtagelse af Barnets lov

Barnets lov blev vedtaget den 2. juni 2023 med ikrafttrædelse den 1. januar 2024.⁴⁷ Loven er praktisk talt identisk med lovforslaget, som blev fremsat i 2022, men som ikke nåede at blive vedtaget inden forrige folketingsvalg. Justitias høringssvar til lovudkastet i 2022, som er nævnt i statusrapporten fra samme år, er derfor stadig relevant.⁴⁸

Som Justitia også anførte i statusrapporten sidste år, er det generelt positivt, at børn får flere rettigheder, og at barnets eller den unges stemme tillægges større betydning i mødet med de sociale myndigheder. Det er dog for Justitia helt afgørende, at børnenes og de unges retssikkerhed ikke herved bliver forringet, og det er beklageligvis Justitias vurdering, at flere af initiativerne i lovudkastet medfører risiko herfor.⁴⁹

Justitia anførte desuden, at forslaget om mulighed for tvangsbortadoption inden barnets fødsel efter Justitias vurdering rejser særlige problemer i forhold til beskyttelsen af børns og forældres ret til familieliv, og at der med lovinitiativet vil være en risiko for at denne ret krænkes. Justitia henstillede på den baggrund til, at praksis følges meget nøje af ministeriet, og at ordningen evalueres efter en passende periode.⁵⁰

3.3 Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv

Den 1. februar 2023 udkom Institut for Menneskerettigheder med en rapport vedrørende tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv.⁵¹ Det fremgår af rapporten, at antallet af tvangsbortadoptioner i Danmark er steget markant siden 2020. I perioden 2020-2022 behandlede Ankestyrelsen mellem 39 og 45 sager om tvangsbortadoptioner om året. I perioden 2016-2018 lå antallet af sager i gennemsnit på 11.

Rapporten konkluderede, at Danmarks tvangsadoptionspraksis ikke er i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols ("EMDs") retspraksis. EMD tillader kun

---

⁴⁶ Justitia: [Høringssvar til Forslag om ændring af lov om dansk indfødsret og udlændingeloven](#), 21. oktober 2019.

⁴⁷ Retsinformation: [LOV nr. 721 af 13/06/2023](#), 13. juni 2023.

⁴⁸ Se nærmere herom i [Justitias Statusrapport 2022](#), side 34.

⁴⁹ Se nærmere herom i [Justitias Statusrapport 2022](#), side 34.

⁵⁰ Se nærmere herom i [Justitias Statusrapport 2022](#), side 34.

⁵¹ Institut for Menneskerettigheder: [Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv](#), 1. februar 2023.

tvangsadoption i helt exceptionelle tilfælde, f.eks. når forældre er særdeles uegnede til at varetage omsorgen for deres barn.

I Danmark kan tvangsadoption iværksættes, når forældre har såkaldt varigt manglende forældreevne og ikke vil være i stand til at have den daglige omsorg for barnet.⁵² Institut for Menneskerettigheder mente, at denne tærskel er for lav for et så definitivt og dramatisk indgreb i børns og forældres ret til familieliv. Instituttet anbefalede derfor, at adoption begrundet i varigt manglende forældreevne kun anvendes, når forældrene er ude af stand til at have en positiv betydning for deres barn. Eksempelvis bør andre anbringelsesformer end tvangsbortadoption overvejes.

Herudover kritiserede Institut for Menneskerettigheder også Barnets lov for at muliggøre tvangsbortadoptioner inden barnets fødsel, og at Familieretshuset ikke bevilger samvær mellem barnet og dets biologiske forældre efter tvangsbortadoption. Læs mere om den nyligt vedtagne Barnets lov og Justitias kommentarer hertil i afsnit 3.2.

3.4 Retssikkerhed når forældre går fra hinanden

Justitia udgav den 28. august 2023 en rapport om retssikkerheden, når forældre går fra hinanden.⁵³ Rapporten peger på en række retssikkerhedsbrister i de konfliktfyldte sager, der kan udvikle sig til samarbejdschikane mellem forældrene. Det gælder bl.a. vilkårlighed i visitationen af sager, et fald i anvendelsen af børnesagkyndige undersøgelser, og at det ikke altid er den samme sagsbehandler, der taler med begge parter i sagen. Rapporten mandede ud i en række anbefalinger til, hvordan retssikkerheden i særligt de konfliktfyldte sager kan forbedres og dermed forebygge konsekvenserne af samarbejdschikane mellem forældre.

Justitia anbefalede, at Familieretshuset bør gøre det tydeligt for forældrene i ansøgningsskemaet, hvad begrebet psykisk vold dækker over, så visitationen af sager forbedres, og at Familieretshuset bør forpligtes til at omvisitere en sag, når forudsætningerne for den oprindelige visitation viser sig ikke at være til stede. Familieretshuset bør også ændre praksis, så det altid er den samme sagsbehandler, som holder møde med begge forældre, ligesom en forælder bør have ret til at være repræsenteret ved en professionel bisidder/partsrepræsentant, når Familieretshuset afholder særskilte møder med den ene part. Herudover bør Familieretshuset i de mindre enkle og de komplekse sager være forpligtet til at få udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse med henblik på at undersøge påstande om samarbejdschikane eller - hvis dette reelt ikke er muligt på grund af ventetid på de børnesagkyndige undersøgelser - hurtigst muligt få afklaret, hvilke andre værktøjer der i stedet kan bruges til at afdække påstande om samarbejdschikane. Justitia fremsatte desuden anbefalinger om forlængelse af partshøringsfristen for forældre, så de har mulighed for at benytte sagkyndig bistand, samt sikring af offentlig

---

⁵² Institut for Menneskerettigheder: [Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv](#), 1. februar 2023, side 9.

⁵³ Justitia: [Rapport: Retssikkerhed når forældre går fra hinanden](#), 28. august 2023.

videndeling på området. Rapporten blev omtalt i bl.a. DR,⁵⁴ og Justitias direktør, Birgitte Arent Eiriksson, blev inviteret til at redegøre for rapportens konklusioner og anbefalinger ved et møde i Folketingets socialudvalg.⁵⁵

Den 30. november 2023 indgik regeringen og alle Folketingets partier en ny aftale om et forbedret familieretligt system med stort fokus på at forebygge og stoppe samarbejdschikane mellem forældre i forældreansvarssager og forbedre forældrenes retssikkerhed, uden det går ud over princippet om, at alle afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.⁵⁶ Aftalen imødegår en stor del af den kritik, som blev fremsat i Justitias rapport ved bl.a. en styrkelse af sagsbehandlingskvaliteten gennem faglige guidelines og efteruddannelse til de ansatte om psykisk vold, øget vejledning til forældrene, mere rimelige frister for partshøring af forældrene., mulighed for at differentiere de børnesagkyndige undersøgelser efter behov med henblik på at øge antallet af undersøgelser samt en undersøgelse af muligheden for et bisidderkorps for forældrene.

Der er dog også nogle retssikkerhedsmæssige forglemmelser. Aftalen omtaler eksempelvis ikke offentlig videndeling om Familieretshusets praksis, selvom viden herom kan gøre forældrene (og deres advokater) bedre i stand til at forudsige, hvordan en sag kan falde ud, og om der eventuelt er grund til at klage over en afgørelse.

Efter Justitias opfattelse er det desuden vigtigt, at ændringen af de børnesagkyndige undersøgelser ledsages af krav om en grundig evaluering efter 1 år, der bl.a. omfatter den faglige kvalitet og forældres tilfredshed med processen, samt at de forhåbentligt kommende bisiddere får mulighed for at være til stede ved de møder, som Familieretshuset afholder med den ene forælder uden, at den anden er til stede.

---

⁵⁴ DR: [Familieretshuset får kritik: Mor og far risikerer forkerte afgørelser](#), 28. august 2023.

⁵⁵ Justitia: [Møde i Socialministeriet: Retssikkerhed i Familieretshuset](#), 21. september 2023.

⁵⁶ Social-, Bolig-, og Ældreministeriet: [Ny aftale styrker indsatsen til børn i brudte familier](#), 30. november 2023.

4 Retten til retfærdig rettergang

4.1 Børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet

I maj 2023 udkom Justitia i samarbejde med Red Barnet og Børns Vilkår med en rapport om Ungdomskriminalitetsnævnet.⁵⁷ Nævnet blev oprettet i 2019 og formålet var, at børn og unge i alderen 10 til 17 år, der har begået kriminalitet, skulle mødes af en hurtig, konsekvent og målrettet indsats, så barnet eller den unge kan blive hjulpet ud af kriminalitet.

Justitia, Red Barnet og Børns Vilkårs rapport kritiserede især nævnet for at have "*skabt en proces, hvor hjælpen til kriminalitetstruede børn under den kriminelle lavalder flyttes fra det socialfaglige område mod det strafferetlige område.*" Kritikken skyldtes ikke mindst, at mange elementer i processen ved Ungdomskriminalitetsnævnet minder om straffeprocessen, og at børnene, der i denne aldersgruppe alene er *mistænkt* for kriminalitet, samtidig ikke har de retsgarantier, som normalt kendetegner en straffesag.⁵⁸ Rapporten anbefalede derfor, at børn i alderen 10-14 år blev undtaget ordningen.

Herudover blev det bl.a. anbefalet i rapporten, at klageadgangen over Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser udvides, så den tillige omfatter mindre indgribende foranstaltninger, hvilket samtidig vil sikre parallelitet mellem reglerne om klageadgang efter henholdsvis lov om social service og ungdomskriminalitetsloven, og at der sikres tilstrækkelig oplysning af sagerne.⁵⁹ Rapporten kommer desuden med anbefalinger til, hvordan det kan sikres, at barnet eller den unge inddrages tilstrækkeligt.

Samme dag som udgivelsen af Justitias rapport, udgav Justitsministeriet deres egen devaluering om Ungdomskriminalitetsnævnet med fokus på recidivet.⁶⁰ Resultaterne peger i retning af en positiv kriminalpræventiv effekt for de 10-14-årige og ingen effekt for de 15-17-årige.⁶¹

⁵⁷ Justitia: [Rapport: Børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023.

⁵⁸ Justitia: [Rapport: Børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 22-26.

⁵⁹ Justitia: [Rapport: Børn og unges retssikkerhed i Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 66-69.

⁶⁰ Justitsministeriet: [Effektmåling med fokus på recidiv. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023.

⁶¹ Justitsministeriet: [Effektmåling med fokus på recidiv. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 4-5.

Resultaterne er dog udelukkende baseret på målinger over en etårig periode.⁶² Herudover er det ikke alle børn og unge, der har fået en afgørelse i Ungdomskriminalitetsnævnet i 2019, som har afsluttet deres forbedringsforløb og/eller straksreaktioner senest i 2020. Disse er ikke medtaget i devalueringen, da det kun er sager, som er afsluttet inden for en etårig periode fra nævnets oprettelse i 2019, som er medtaget.⁶³ Det kan tænkes, at den gruppe, som endnu ikke er afsluttet, har en større risiko for recidivitet, som det også er nævnt i evalueringen. Der kan derfor endnu ikke siges noget entydigt om nævnets effekt på recidivitet.⁶⁴

4.2 Stor stigning i anvendelse af varetægtsfængsling

Den 8. december 2023 afgav FN's Torturkomité sine anbefalinger efter, at Danmark var blevet eksamineret i starten af november. I sine anbefalinger fremfører komiteen en række kritikpunkter med tilhørende anbefalinger. Bl.a. påpeger komiteen bekymring for, at antallet af varetægtsfængslede er for højt og i fortsat stigning, og at mange af de varetægtsfængslede er i deres celler i 23 timer i døgnet, hvilket svarer til isolationsfængsling. Herudover kritiseres faciliteterne for de varetægtsfængslede, som ikke lever op til de standarder, som der skal være i et fængsel, og at de varetægtsfængslede bor for tæt på de dømte indsatte.⁶⁵ I rapporten anbefaler komiteen, at der igangsættes et arbejde, som kan forbedre forholdene for varetægtsfængslede.

I forløbet op til udgivelsen af FN-rapporten udgav Institut for Menneskerettigheder d. 2. oktober 2023⁶⁶ sin egen rapport til FN's Torturkomité, som ligeledes påpegede det kritisabelt høje antal varetægtsfængslinger. Her påpeges det, at når man måler på antallet af varetægtsfængslede i forhold til indsatte til almindelig afsoning, ligger niveauet i Danmark markant højere end i vores nabolande. Ved sidste officielle måling i 2021 var 41% af alle indsatte i Danmark varetægtsfængslede. Til sammenligning er samme andel henholdsvis 28% og 23 % i Sverige og Norge.

I 2024 igangsætter Justitias og Advokatsamfundet sammen en undersøgelse af området med det formål at fremsætte anbefalinger til forbedring af systemet og nedbringe antallet og længden af varetægtsfængslinger.

---

⁶² Justitsministeriet: [Effektmåling med fokus på recidiv. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 4-5.

⁶³ Justitsministeriet: [Effektmåling med fokus på recidiv. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 4-5.

⁶⁴ Justitsministeriet: [Effektmåling med fokus på recidiv. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet](#), 10. maj 2023, side 4-5.

⁶⁵ FN's torturkomité: Concluding observations on the eighth periodic report of Denmark, 8. December 2023

⁶⁶ Institut for Menneskerettigheder: Submission to the UN Committee against Torture, 2. oktober 2023

4.3 Sagsbehandlingstider ved domstolene - Rørdam-udvalget

Udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene ("Rørdam-udvalget") overleverede den 26. juni 2023 dets endelige rapport til Folketingets Retsudvalg.⁶⁷ Udvalget var blevet nedsat i forbindelse med de store udfordringer med sagsbehandlingstiderne ved de danske domstole. Eksempelvis var sagsbehandlingstiderne i de alvorligste straffesager næsten fordoblet siden 2018.⁶⁸ Udvalget fik til opgave at se på tiltag, der kan forbedre borgernes møde med domstolene og nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider.⁶⁹

For langt de fleste tiltag fandt udvalget, at effektiviseringen ikke stod mål med den reduktion af retssikkerheden og retsfølelsen, som tiltagene ville medføre.⁷⁰ Udvalget kom dog med enkelte anbefalinger for at nedbringe sagsbehandlingstiderne, heriblandt en øget brug af udeblivelsesdomme, begrænsninger i anvendelsen af domsmænd, og at beløbsgrænsen for ankeadgang uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet blev forhøjet fra 20.000 kr. til 50.000 kr.⁷¹

Udvalget og dets konklusioner har senere været genstand for kritik fra to medlemmer, som mener, at arbejdet var foregået for hurtigt, og at langt de fleste af tiltagene havde været præfabrikerede fra Justitsministeriet og dermed ikke det rigtige udgangspunkt for, at udvalget kunne finde eller diskutere løsninger på domstolenes problemer.⁷² Ligeledes er Institut for Menneskerettigheder kommet med en kritik af anbefalingerne og fraråder Folketinget at implementere dem.⁷³

Justitia har tidligere kritiseret brugen af udeblivelsesdomme i sin rapport fra 2021 om retssikkerhed i udeblivelsesdomme, som Rørdam-udvalget nu lægger op til en øget brug af.⁷⁴ Justitia konkluderede bl.a. i rapporten, at udeblivelsesdomme rejser en række retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, som særligt rammer udsatte og andre resourcesvage borgere. Justitia anbefalede i den forbindelse 1) at både anklagemyndighed og retten overlades et bredere skøn, når det skal vurderes, om det er retssikkerhedsmæssigt forsvarligt at fremme sagen til udeblivelsesdom, 2) at indkaldelse til retten skal forkyndes personligt for tiltalte i alle sager, der potentielt kan fremmes til udeblivelsesdom, 3) at også den afsagte udeblivelsesdom skal forkyndes personligt i de tilfælde, hvor domfældte må anses for at være socialt udsat eller på anden måde resourcesvag, og 4) at der genindføres ubetinget genoptagelsesadgang af

⁶⁷ Retsudvalget: [Rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene](#), 26. juni 2023.

⁶⁸ <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/kortere-sagsbehandlingstider-ved-domstolene-ekspertudvalg-fremlaegger-forslag-til-nye-tiltag/>

⁶⁹ Retsudvalget: [KOMMISSORIUM for udvalg for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene](#), 24. januar 2023.

⁷⁰ K-News: [Rørdam-udvalget afviser langt de fleste tiltag](#), 25. april 2023.

⁷¹ Retsudvalget: [Rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene](#), 26. juni 2023, side 32-36, 7-17 og 93-105.

⁷² K-News: [Rørdam-udvalget afviser langt de fleste tiltag](#), 25. april 2023.

⁷³ Institut for Menneskerettigheder: [Rørdam-udvalgets første delanbefalinger](#), 11. oktober 2023.

⁷⁴ Justitia: [Analyse: Retssikkerhed i udeblivelsesdomme](#), 12. marts 2021.

udeblivelsesdommen for den domfældte.⁷⁵ Da disse anbefalinger (endnu) ikke er blevet implementeret, må det anses for retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at udvide brugen af udeblivelsesdomme.

Regeringen afsatte i september 2023 en reserve på i alt ca. 1,8 mia. kr. i perioden 2024-2027 i forslaget til finanslov for 2024 til brug for de kommende forhandlinger om en ny flerårsaftale for domstolene.⁷⁶

Justitsministeriet sendte den 13. december 2023 et lovforslag til gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 i høring.⁷⁷ Forslaget lægger op til at gennemføre alle Rørdam-udvalgets anbefalinger til effektiviseringer og enkelte andre ændringer, som ikke blev behandlet af udvalget.⁷⁸

4.4 Forfulgt af politiet?

Den 8. oktober 2023 viste DR en dokumentar om en syrisk familie i Vejle, som følte sig forfulgt og chikaneret af dansk politi.⁷⁹ I dokumentaren blev det skildret, hvordan en syrisk familie fra Vejle i flere år angiveligt havde været udsat for systematisk chikane fra politiet. Betjentene var kommet på familiens arbejde, havde ransaget deres hjem uden tilladelse, og anholdt dem med magt og peberspray. Familien mente, at chikanen skyldtes, at de havde klaget over politiet. I april 2022 kulminerede sagen, da familiens 16-årige dreng, Farhad, forsvandt ind i en skov med politiet i hælene. Han blev sidenhen fundet igen i Tyskland.⁸⁰

Dokumentaren har givet anledning til meget kritik fra eksperter af både politiet i Vejle og Den Uafhængige Politiklagemyndighed ("DUP"). Siden er den kritiserede specialpatrolje i Vejle blevet nedlagt efter videoer om enhedens arbejdsmetoder kom frem,⁸¹ og DUPs uafhængighed er blevet anfægtet af flere medier.⁸² Der har dog også været kritik af DRs dokumentar for at være for ensidig, særligt fra justitsministeren.⁸³

---

⁷⁵ Justitia: Analyse: Retssikkerhed i udeblivessager, 12. marts 2021, side 3-4.

⁷⁶ Justitsministeriet: Ambitiøse pejlemærker: Domstolenes sagsbehandlingstider skal forkortes markant, 7. september 2023.

⁷⁷ Justitsministeriet: Høring over udkast til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv., færdselsloven og flere andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.), 13. december 2023.

⁷⁸ Justitsministeriet: Høring over udkast til lov om ændring af retsplejeloven, straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv., færdselsloven og flere andre love (Gennemførelse af flerårsaftale for domstolene 2024-27 m.v.), 13. december 2023, side 19-20.

⁷⁹ DR: Familie i ny dokumentar: Føler sig forfulgt og chikaneret af dansk politi, 8. oktober 2023.

⁸⁰ DR: Sagen om Farhad Tober: Nu fortæller politiet om efterforskningen, 31. oktober 2023.

⁸¹ Politiken: De kalder betjentene for tæskeholdet. Og det er der en rigtig god grund til, 29. oktober 2023.

⁸² Zetland: Når der klages, går politiet næsten altid fri. Er der noget galt i Danmark?, 12. oktober 2023. Videnskab: Danmarks politiklage-myndighed rangerer bag Grækenland og Kroatien i nyt studie om uafhængighed, 7. november 2023.

⁸³ Politikken: »Det er under al kritik«: Hummelgaard kommer med kras kritik af DR-dokumentar, 14. november 2023.

4.5 Lovforberedende udvalg om retshjælp og fri proces udsat igen.

Justitsministeriet valgte den 28. marts 2023 igen at udsætte arbejdet i Udvalget om revision af reglerne om retshjælp og fri proces ("retshjælps-udvalget").⁸⁴ Arbejdet udskydes til efter, at arbejdet med en ny aftale om domstolenes økonomi er færdiggjort. Retshjælps-udvalgets arbejde er imidlertid gang på gang blevet nedprioriteret af Justitsministeriet og har nu været undervejs siden den 5. oktober 2020, hvor udvalget afholdt sit første møde.⁸⁵ Justitia, der gennem sin rapporter på retshjælpsområdet har været med til at få igangsat arbejdet, sidder med i udvalgets følgegruppe.

Som det også blev anført i Justitias statusrapport fra 2022, er det efter Justitias opfattelse nødvendigt, at reformarbejdet om den danske retshjælpsmodel, der allerede er væsentligt forsinket, bliver igangsat hurtigst muligt. Sikring af en reel og lige adgang til at gøre sin ret gældende tåler ikke flere udskydelser.⁸⁶

---

⁸⁴ Advokatwatch: [Minister overhører protester og lægger haltende retshjælpsudvalg i dvale](#), 28. marts 2023.

⁸⁵ Justitia: [Tidslinje: Lovforberedende udvalg om retshjælp og fri proces er udsat igen](#), 28. marts 2023.

⁸⁶ Læs mere i Justitias [Statusrapport 2022](#), side 16-17.

5 Retten til information og ytringsfrihed

5.1 Rasmus Paludan på Folkemødet

Rasmus Paludan fik den 12. juni 2023 påbud om ikke at deltage på årets Folkemøde af Bornholms Politi.⁸⁷ Politiet vurderede, at hans deltagelse i Folkemødet kunne være til fare for både for ham selv og for Folkemødets øvrige deltagere.

Rasmus Paludan trodsede forbudszonen under Folkemødet og blev i den forbindelse frihedsberøvet af politiet i 18 minutter.⁸⁸ Bornholms Politi beklagede senere hændelsen, fordi Paludan var gået med til at forlade området frivilligt, og Paludan fik tilkendt en erstatning på 3.000 kroner.

Jyllands-Posten kunne den 19. juli 2023 afdække, at der har været korrespondance mellem den amerikanske ambassade i København og Justitsministeriet i løbet af foråret op til Folkemødet.⁸⁹ Den 13. april havde Justitsministeriet eksempelvis skrevet et "udkast til brev til USAs ambassadør i Danmark." Dokumentet er arkiveret under overskriften "Koranafrændinger Rasmus Paludan." Det er uklart, hvorvidt den amerikanske ambassade og det danske Justitsministerium har haft konkret dialog vedrørende Paludans tilstedeværelse til Folkemødet. Adskillige eksperter, heriblandt professor Frederik Waage, har opfordret Folketingets Ombudsmand til at undersøge forløbet.⁹⁰

Justitias internationale direktør Jacob Mchangama kritiserede Bornholms Politi for påbuddet mod Paludan, da det efter alt at dømme var for vidtgående, medmindre PET og Bornholms Politi havde været i besiddelse af konkrete trusler.⁹¹

---

⁸⁷ Altinget: [Politiet forbyder Rasmus Paludan adgang til Folkemødet](#), 13. juni 2023.

⁸⁸ Bornholms Politi: [Folkemøde 2023: uddrag af døgnrapporten den 16. juni 2023](#), 16. juni 2023.

⁸⁹ Jyllands-Posten: [Forud for Paludans Folkemøde-forbud var USA i dyb korrespondance med Justitsministeriet](#), 19. juli 2023.

⁹⁰ Jyllands-Posten: [Forud for Paludans Folkemøde-forbud var USA i dyb korrespondance med Justitsministeriet](#), 19. juli 2023.

⁹¹ Ekstra Bladet: [Paludan må ikke være på Folkemødet: - Meget vidtgående](#), 11. juni 2023.

5.2 Karikaturtegning af Den Lille Havfrue krænkede ikke ophavsretten

Sagen mellem Edvard Eriksens arvinger og Berlingske endte med, at Højesteret omgjorde landsrettens dom og gjorde gældende, at der ikke var tale om en krænkelse af ophavsretten, da Berlingske ad to omgange benyttede billeder af Den Lille Havfrue.⁹² Det er således blevet cementeret af Højesteret, at der findes en parodi-undtagelse i dansk ophavsret, som følger af forarbejderne til ophavsretsloven og EU-retten.⁹³

Sagen omhandlede en tegning af Den Lille Havfrue som en zombielignende skikkelse og et fotografi, hvor havfruen var iført et mundbind. Berlingske gjorde i forhold til den zombielignende tegning gældende, at dette udgjorde en karikatur eller parodi, og i forhold til fotografiet blev det gjort gældende, at dette var beskyttet af ytringsfriheden.⁹⁴

Højesteret tilsluttede sig Berlingskes anbringender og fandt, at den zombielignende tegning faldt ind under parodi-undtagelsen, og at fotografiet var beskyttet af ytringsfriheden, da Den Lille Havfrue har en betydelig national symbolværdi, og fotografiet blev benyttet i forbindelse med en artikel om COVID-19, hvor symbolværdien var i fokus.⁹⁵

Det har længe været opfattelsen i Danmark, at der har eksisteret en parodi-undtagelse, som har betydet, at det er lovligt at latterliggøre og lave satire, selvom det ud fra en almindelig ophavsretlig fortolkning ville udgøre en krænkelse af ophavsretten. Det er nu blevet endeligt fastslået, at denne undtagelse til ophavsretten eksisterer, hvilket anses for en sejr for satiren og ytringsfriheden.

5.3 “Scope Creep” – en analyse af 8 sociale mediers retningslinjer om hadefulde ytringer

Justitias The Future of Free Speech Project udgav den 14. juli 2023 en analyse af otte sociale mediers retningslinjer vedrørende hadefulde ytringer.⁹⁶ Analysen fokuserer på Facebook, Instagram, Reddit, Snapchat, TikTok, Tumblr, Twitter og YouTube. Rapporten peger på, at sociale medier er gået for langt i forhold til reguleringen af hadefulde ytringer på sociale medier.

Der præsenteres derfor to potentielle alternativer til den nuværende indholdsmoderering – navnlig at binde retningslinjerne for hadefulde ytringer til international menneskeret og/eller en decentralisering af indholdsmodereringen. Med den førstnævnte mulighed ville platforme kunne forbyde hadefulde ytringer i overensstemmelse med artikel 19 og 20 (2) i FN's

---

⁹² Danmarks Domstole: Højesteret: Karikaturtegning og foto af Den Lille Havfrue krænkede ikke ophavsretten, 17. maj 2023.

⁹³ Højesteretsdom: BS-24506/2022-HJR, side 7.

⁹⁴ Højesteretsdom: BS-24506/2022-HJR, side 2-4.

⁹⁵ Højesteretsdom: BS-24506/2022-HJR, side 9-10.

⁹⁶ Justitia og the Future of Free Speech Project: Rapport: Scope Creep – An Assessment of 8 Social Media Platforms' Hate Speech Policies, 14. juli 2023.

konvention om borgerlige og politiske rettigheder. Den anden mulighed med decentralisering af indholdsmodereringen ville indebære, at tredjeparter kunne udvikle deres egne indholds-filtre, som brugerne kunne vælge imellem, baseret på deres værdier og toleranceniveauer.

Anbefalingerne skyldes, at analysen af de sociale medier havde vist en væsentlig stigning i omfanget af platformenes retningslinjer for hadefulde ytringer over tid, både i indhold og de beskyttede karakteristika. Platformene er gået fra at forbyde racistiske ytringer i midten af 2000'erne og begyndelsen af 2010'erne til at indføre forbud mod en lang række potentielle former for hadefulde ytringer, herunder skadelige stereotyper, konspirationsteorier og skældsord rettet mod beskyttede grupper over de seneste mange år. Tilgangen til hadefulde ytringer på alle otte af de analyserede platforme går langt ud over globalt accepterede normer under den internationale menneskeret omkring legitime begrænsninger af ytringsfrihed. Det sker på trods af, at de fleste platforme offentligt forpligter sig til at opretholde disse standarder.

Justitias internationale direktør Jacob Mchangama har senere i den amerikanske avis *Foreign Policy*, baseret på rapportens konklusioner, argumenteret for, at ytringsfrihed på sociale medier ikke eksisterer, og at love, der forbyder hadefulde ytringer og misinformation, derfor er overflødige.⁹⁷

5.4 Koranafbrændinger

Regeringen og Radikale Venstre vedtog den 7. december 2023 et revideret lovforslag om forbud mod utilbørlig behandling af skrifter med væsentlig religiøs betydning for et anerkendt trossamfund.⁹⁸ Loven er nærmest identisk med et tidligere fremsat lovforslag, som bortfaldt grundet kritik.⁹⁹ Justitia havde blandt mange andre udtalt kritik i sit høringssvar til det første lovforslag, som generelt ansås som værende for vagt og indgribende i ytringsfriheden.¹⁰⁰ Justitia fremsatte også bemærkninger til det nye lovforslag, som endte med at blive vedtaget.¹⁰¹

Det er positivt, at den vedtagne lov begrænser flere af det oprindelige lovforslags indskrænkninger af kunstnerisk, politisk og religiøs ytringsfrihed. Justitia ser også positivt på, at det reviderede forslag indeholder en evaluering efter tre år.¹⁰²

Dog ændrer revideringen ikke den mest grundlæggende indvending mod loven, som udgør et markant og stærkt betænkeligt brud med en dybt forankret dansk retstradition, hvorefter man her i landet ikke straffer ytringer, der krænker religiøse doktriner og følelser. Loven rejser

---

⁹⁷ *Foreign Policy*: [Free Speech Social Media Doesn't Exist](#), 14. juli 2023.

⁹⁸ Folketinget: [L 65 Forslag til lov om ændring af straffeloven](#), 27. oktober 2023.

⁹⁹ Folketinget: [L 133 Forslag til lov om ændring af straffeloven](#), 1. september 2023.

¹⁰⁰ Justitia: [Høringssvar til koranloven \(forbud mod utilbørlig behandling af genstande med væsentlig religiøs betydning\)](#), 22. september 2023.

¹⁰¹ Justitia: [Justitias bemærkninger til regeringens reviderede udkast til lovforslag om koranloven](#), 28. oktober 2023.

¹⁰² Justitia: [Justitias bemærkninger til regeringens reviderede udkast til lovforslag om koranloven](#), 28. oktober 2023.

alvorlige bekymringer om ytringsfrihed og overholdelse af internationale menneskerettigheder.

Indskrænkning af ytringsfriheden: Loven har en række alvorlige konsekvenser for den kunstneriske, politiske og religiøse ytringsfrihed. Den indsnævrer det oprindelige lovforslags brede og uklare anvendelsesområde, men de principielle problemer forbliver uændret.

Brud med dansk tradition: Danmark har en stærk tradition for ikke at bruge statsmagten til at straffe ytringer, der krænker religiøse doktriner og følelser. Ingen personer er dømt for blasfemi siden 1946 og blasfemiparagraffen blev afskaffet i 2017. Den vedtagne lov afviger således fra dansk juridisk og politisk kultur, og er udtryk for et alvorligt tilbageskridt, der åbner døren for yderligere begrænsninger af ytringsfriheden til fordel for religion.

Overholdelse af internationale forpligtelser: Den vedtagne lov overser en række problemstillinger relateret til Danmarks internationale forpligtelser. Det gælder bl.a. FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (ICCPR). ICCPR artikel 19 beskytter ytringsfriheden og ifølge FNs Menneskerettighedskomiteé tillader artikel 19 ikke begrænsninger af ytringsfriheden med henvisning til at undgå krænkelser af religiøse doktriner, symboler eller følelser. Den vedtagne lov indeholder ingen referencer til ICCPR artikel 19, hvilket er bekymrende, da Danmark risikerer, at loven er i strid med sine internationale forpligtelser.

Lovens bemærkninger overser også retspraksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der fastslår, at det som udgangspunkt ikke er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet at idømme frihedsstraf for ytringer, som ikke har karakter af trusler, opfordringer til vold eller hadsk tale rettet mod en bestemt befolkningsgruppe. På den baggrund må det antages at være tvivlsomt, om (gentagen) overtrædelse af forbuddet mod utilbørlig behandling kan sanktioneres med fængselsstraf som fastsat i bemærkningerne.

Det er af oppositionen blevet kritiseret, at regeringen og Radikale Venstre var tavse under lovens vedtagelse, og at ingen gik på talerstolen for at forsvare den lov, som de ville vedtage, hvilket blev anset for usædvanligt.¹⁰³

Rasmus Paludan har i øvrigt stiftet en teatertrup for at omgå forbuddet.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Altinget: Regeringen var tavs, da koranloven blev stemt igennem: "En bizar demokratisk situation", 7. december 2023.

¹⁰⁴ DR: Paludan stifter teatertrup for at komme uden om koranlov, 11. december 2023.

5.5 Palæstina demonstrationer

Siden Hamas' angreb på Israel den 7. oktober 2023 og derefter Israels bombardement og landinvasion af Gaza, har der været over 100 demonstrationer vedrørende konflikten, hvor langt størstedelen har været med et "propalæstinensisk formål" ifølge Rigsadvokaten.¹⁰⁵

Disse demonstrationer har givet anledning til øget bevågenhed fra regeringen. Særligt en demonstration den 3. november vakte debat om, hvorvidt der i nogle af de mange demonstrationer blev opfordret til terror. Der blev til demonstrationen råbt "*Palæstina er besat! Det skal løses med jihad,*" mens der kunne ses flere Hizb ut-Tahrir flag.¹⁰⁶

Foranlediget af dette og andre sager bad statsminister Mette Frederiksen justitsminister Peter Hummelgaard om at undersøge, hvordan politi og anklagemyndighed anvender det strafferetlige værn mod bl.a. tilskyndelse til og billigelse af terror mv. i forbindelse med offentlige ytringer i relation til konflikten i Israel og Gaza.¹⁰⁷

Af Justitsministeriets svar, som bygger på en redegørelse fra Rigspolitiet og Rigsadvokaten, fremgår det, at myndighederne lige nu har 13 verserende sager om overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 1 og 2, og to sigtelser. Det er de bestemmelser, der gør det ulovligt offentligt at billige eller tilskynde til forbrydelser under straffelovens kapitel 12 og 13. Straffelovens terrorparagraf findes i kapitel 13.¹⁰⁸ Der er desuden rejst en sigtelse efter straffelovens § 266b, som vedrører hadforbrydelser.¹⁰⁹

5.6 Sanchez v. France

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols ("EMD") Storkammer kom den 15. maj 2023 med en endelig afgørelse i sagen Sanchez v. France.¹¹⁰ EMD fandt, at ytringsfrihed under artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ikke immuniserer offentlige personer fra strafferetligt ansvar, hvis de undlader at fjerne ulovligt indhold, eksempelvis hadefulde ytringer, offentliggjort på deres sociale medie-konti af følgere.

Sagen omhandlede Julien Sanchez, som var borgmester i Beaucaire, i regionen Occitanie i Frankrig og kandidat for det højreorienterede Front National i Nîmes ved det franske parlamentsvalg. I oktober 2011 skrev han på sin offentligt tilgængelige Facebook-væg om en af

---

¹⁰⁵ DR: [To er sigtet for opbakning til Hamas-angreb](#), 17. november 2023; Folketingets Retsudvalg: [Rigspolitiets og rigsadvokatens redegørelsen af 16 november 2023](#), 16. november 2023.

¹⁰⁶ Berlingske: [»Jihad, jihad, jihad, jihad«: Demonstration med Hizb ut-Tahrir-flag i centrum af København](#), 3. november 2023.

¹⁰⁷ Folketingets Retsudvalg: [Brev til justitsministeren](#), 9. november 2023.

¹⁰⁸ Folketingets Retsudvalg: [Rigspolitiets og rigsadvokatens redegørelsen af 16 november 2023](#), 16. november 2023.

¹⁰⁹ Folketingets Retsudvalg: [Rigspolitiets og rigsadvokatens redegørelsen af 16 november 2023](#), 16. november 2023, side 9.

¹¹⁰ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol: [Sanchez v. France](#), 15. maj 2023.

hans politiske modstandere. Blandt de mange kommentarer han modtog på sit opslag, svarede to brugere med kommentarer rettet mod det muslimske samfund: "Denne store mand [den politiske modstander] har forvandlet Nîmes til Algier"; "Der er ikke en gade uden en kebabbutik og moske; narkohandlere og prostituerede regerer suverænt, ingen overraskelse at han valgte Bruxelles, hovedstaden i sharias nye verdensorden."¹¹¹ Selvom en af kommentarerne hurtigt blev slettet af brugeren, og politikeren advarede sine Facebook-følgere om at "være forsigtige med indholdet af [deres] kommentarer," blev han dømt for tilskyndelse til religiøs had og idømt en bøde på 3.000 euro.¹¹²

I sin analyse fastslog EMD, at Frankrig ikke havde krænket Sanchez' ret til ytringsfrihed, da Sanchez havde særlige forpligtelser som politiker og ejer af sin Facebook-væg til at slette de ulovlige kommentarer.

Justitias internationale direktør Jacob Mchangama kom den 30. maj 2023 med en kritik af dommen.¹¹³ Mchangama kritiserede særligt, at hvis politikere og embedsmænd risikerer strafansvar for kommentarer fremsat af en tredjepart, vil de blive kraftigt tilskyndet til blot at deaktivere kommentarer. Det gælder særligt for de mest fremtrædende politikere. Problemet forstærkes af det faktum, at EMD aldrig har defineret "hadefuld tale," som kan omfatte vage og subjektive kategorier som "fornærmende" og "sårende" kommentarer.¹¹⁴

5.7 Indskrænkning af aktindsigt til beskyttelse af offentligt ansatte

Den 12. december 2023 sendte Justitsministeriet et forslag til lov om ændring af lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven i høring.¹¹⁵ Formålet med lovforslaget er at styrke beskyttelsen af offentligt ansatte i sager om aktindsigt. Ifølge regeringen, har flere fagforbund, herunder Politiforbundet, Fængselsforbundet, Dansk Sygeplejeråd og FOA i et fælles brev til Justitsministeren tidligere i 2023, givet udtryk for, at der er behov for bedre beskyttelse mod chikane af offentligt ansatte.

Lovforslaget indeholder tre forskellige dele. For det første ønskes offentlighedsloven ændret, så det i videre omfang bliver muligt at afslå at behandle en anmodning om aktindsigt, der er motiveret af retsstridige eller chikanøse hensigter. For det andet indeholder lovforslaget et forslag om ændring af forvaltningsloven, så den i loven forudsatte adgang til at kunne afslå at behandle anmodninger om partsaktindsigt, der er motiveret af retsstridige eller lignende hensigter, bliver lovfæstet. For det tredje indeholder lovforslaget et forslag om ændring af offentlighedslovens regler om aktindsigt i personalesager, så der i videre omfang tages hensyn til

---

¹¹¹ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol: *Sanchez v. France*, 15. maj 2023, præmis 15.

¹¹² Time: [How to Kill Online Free Speech](#), 30. maj 2023.

¹¹³ Time: [How to Kill Online Free Speech](#), 30. maj 2023.

¹¹⁴ Time: [How to Kill Online Free Speech](#), 30. maj 2023.

¹¹⁵ Justitsministeriet: [Regeringen: Vi skal styrke beskyttelsen af offentligt ansatte](#), 12. december 2023.

offentligt ansattes tryghed ved vurderingen af, om den ansattes navn skal udleveres i forbindelse med en aktindsigtssag, herunder også partsaktindsigt.

Selvom formålet med lovforslaget må anses for legitimt, vil en sænkelse af tærsklen for, hvornår en anmodning om aktindsigt må antages at skulle tjene et retsstridigt eller chikanøst formål,¹¹⁶ kunne have negative konsekvenser for adgangen til aktindsigt og offentlighed generelt. Ytringsfrihedens er på tilbagegang i demokratier globalt

5.8 Ytringsfrihedens på tilbagegang i demokratier globalt

Den 4. december 2023 udkom the Future of Free Speech med en rapport om ytringsfrihedens tilstand i demokratier verden over.¹¹⁷ Rapporten er en omfattende analyse, der undersøger udviklingen i ytringsfrihed i 22 demokratier fra 2015 til 2022. Rapporten fandt, at der er sket en drastisk udhuling af ytringsfrihed i de seneste år. Et eksempel er EUs Forordning om Digitale Tjenester ("DSA"), hvor Europa-Kommissionens aggressive håndhævelse har givet anledning til bekymring blandt rettighedsgrupper. Kommissionen kræver bl.a. fjernelse af indhold, der er klassificeret som "hadefulde ytringer," "terror indhold" eller "desinformation" fra store sociale medieplatforme, og truer med betydelige bøder for manglende overholdelse. Denne tilgang har udløst kritik for mulig krænkelse af internationale menneskerettighedsstandarder.

Rapporten finder imidlertid, at disse dramatiske udhulinger af ytringsfriheden i demokratier ikke er isolerede begivenheder. De er en del af en bredere og global recession for ytringsfrihed, som truer med at rulle hårdt tilkæmpede friheder tilbage. En udvikling som Danmark står i spidsen for med sine over 16 begrænsninger i ytringsfriheden fra 2015 til 2022, hvilket er mere end noget andet demokrati, der er blevet undersøgt.¹¹⁸

Rapporten kommer afslutningsvis med flere anbefalinger til, hvordan denne udvikling kan vendes. Bl.a. bliver det anbefalet, at demokratier bør genoverveje love, som begrænser hadefulde ytringer, og at sådanne begrænsninger af ytringsfriheden bør tilpasses de strenge krav i henhold til artikel 19 og 20 i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder ("ICCPR").

Rapporten er nævnt i mediet Foreign Policy.¹¹⁹

---

¹¹⁶ Justitsministeriet: [Forslag til Lov om ændring af lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven \(Styrket beskyttelse af offentligt ansatte i sager om aktindsigt\)](#), 12. december 2023, side 4 og 18.

¹¹⁷ The Future of Free Speech: [The Free Speech Recession Hits Home](#), 4. december 2023.

¹¹⁸ The Future of Free Speech: [The Free Speech Recession Hits Home](#), 4. december 2023, side 213.

¹¹⁹ Foreign Policy: [Evidence Is Growing That Free Speech Is Declining](#), 4. december 2023.

6 Retssikkerhed på socialområdet

6.1 Retssikkerhed for grønlændere i socialt udsatte positioner i Danmark

Den 1. maj 2023 udkom Justitia med en rapport om retssikkerheden for grønlændere, der befinder sig i udsatte positioner i Danmark.¹²⁰ Grønland er en del af det danske rigsfællesskab, og grønlændere har som danske statsborgere samme rettigheder som andre danskere. På en række områder tegner der sig imidlertid et billede af, at grønlændere i udsatte positioner i Danmark risikerer at være dårligere stillet end andre danskere i tilsvarende situationer.

Rapporten ser nærmere på de retssikkerhedsmæssige udfordringer, når grønlændere i udsatte positioner møder de offentlige myndigheder i Danmark, særligt i forbindelse med flytning fra Grønland til Danmark. Der ses på 1) deres muligheder for at få en bolig i Danmark, som kan være med til at skabe grundlaget for en stabil tilværelse, 2) barrierer i deres adgang til offentlig forsørgelse, da adgangen hertil kan være afgørende for deres levegrundlag og 3) særlige udfordringer i forhold til mødet med det digitale offentlige Danmark. Rapporten finder på alle de nævnte områder særlige udfordringer for grønlændere i udsatte positioner.

Rapporten kommer med forslag til, hvordan retsstillingen for grønlændere i udsatte positioner i Danmark kan forbedres, og hvordan der kan sikres mere reel lighed. Justitia anbefaler bl.a. at myndighedernes administration af reglerne om social boliganvisning skal sikre, at boligløse grønlændere i udsatte positioner ikke er dårligere stillet end andre danskere i samme situation, at de dokumentationsmæssige udfordringer, som grønlændere i udsatte positioner oplever i forbindelse med ansøgninger om sociale ydelser, pensioner m.v., skal afhjælpes, og at alle offentlige danske myndigheder skal have øget opmærksomhed på de særlige udfordringer, som grønlændere i udsatte positioner kan opleve i mødet med en endnu mere digitaliseret offentlig sektor i Danmark.

Rapporten redegør desuden for en række fokuspunkter, der kan medvirke til øget sammenhæng mellem de retlige og de socialfaglige indsatser.

---

¹²⁰ Justitia: [Rapport: Retssikkerhed for grønlændere i udsatte positioner i Danmark](#), 1. maj 2023.

Rapporten er omtalt i Politikken ¹²¹ og Kalaallit Nunaata Radioa.¹²²

6.2 FN-rapport med krads kritik af Danmarks behandling af den grønlandske befolkning

Den 11. september udgav Sekretariatet for FN's højkommissær for menneskerettigheder en rapport baseret på den særlige rapportør for oprindelige folks rettigheders besøg i Danmark vedrørende Danmarks behandling af Grønland og grønlandere i Danmark.¹²³ I rapporten gives der bl.a. hård kritik af Danmarks tvangsfjernelse af grønlandske børn på et tvivlsomt grundlag. Kritikken vedrører specifikt de psykologiske test forældre bliver underlagt i tvangsfjernelsessa-ger. Testene er nemlig hverken tilpasset grønlandsk kultur eller oversat til grønlandsk.¹²⁴

Justitias direktør Birgitte Arent Eiriksson var med i P1 Morgen for at diskutere rapportens kritikpunkter.¹²⁵ Her blev det bl.a. nævnt, at Danmark har en særlig forpligtelse til at beskytte det grønlandske folk grundet internationale konventioner, som Danmark har tilsluttet sig.

6.3 Utilstrækkelig løsning i lov om fravigelse fra obligatorisk digital selvbetjening

Den 25. maj 2023 blev forslag til lov om fravigelse fra obligatorisk digital selvbetjening vedtaget.¹²⁶ Loven har til formål at forenkle og skabe sammenhæng i reglerne for digital fritagelse. Samtidig ønsker loven at gøre det lettere for borgere, der er fritaget fra Digital Post, at blive tilbudt et alternativ til digital selvbetjening. Loven trådte i kraft den 1. juni 2023.

På flere områder, såsom flytning og boligstøtte, er det påkrævet, at borgerne benytter digitale selvbetjeningsløsninger.¹²⁷ Den nyligt vedtagne lov sikrer, at borgere, der er fritaget for at bruge Digital Post, automatisk har ret til et alternativ til digitale selvbetjeningsløsninger, men de skal aktivt anmode herom.

Justitia afgav hørings svar til lovforslaget.¹²⁸ Her blev det tilkendegivet, at lovforslaget overordnet set er et skridt i den rigtige retning, men at lovforslagets målgruppe er for snæver, at lovforslagets løsning er utilstrækkelig i forhold til dets formål, og at der er behov løsninger, der i højere grad tilgodeser digitalt udsatte borgeres retssikkerhed og rettigheder.

---

¹²¹ Politiken: [De er »usynlige spørgsmål« i det danske samfund – og en ny sårbarhed er kommet til](#), 2. maj 2023.

¹²² Kalaallit Nunaata Radioa: [Rapport slår fast: Udsatte grønlandere får dårlig behandling af danske myndigheder](#), 2. maj 2023.

¹²³ Sekretariatet for FN's højkommissær for menneskerettigheder: [A/HRC/54/31/Add.1: Visit to Denmark and Greenland - Report of the Special Rapporteur on the rights of Indigenous Peoples](#), 11. september 2023.

¹²⁴ P1 Morgen, [FN kritiserer Danmarks tvangsfjernelser af grønlandske børn](#) (01:05:15), den 22. sep. 2023.

¹²⁵ P1 Morgen, [FN kritiserer Danmarks tvangsfjernelser af grønlandske børn](#) (56:18), den 22. sep. 2023.

¹²⁶ Retsinformation: [LOV nr 603 af 31/05/2023](#), 31. maj 2023.

¹²⁷ Digitaliseringsstyrelsen: [Ny lov om digital fritagelse vedtaget i Folketinget](#), 25. maj 2023.

¹²⁸ Justitia: [Hørings svar: Fravigelse fra obligatorisk digital selvbetjening](#), 1. februar 2023.

Målgruppen blev vurderet for snæver, fordi loven alene vil hjælpe de ca. 7,5 procent af den voksne befolkning, som er fritaget for Digital Post. Dermed efterlades en stor gruppe borgere på perronen, herunder ikke mindst de borgere, som opfylder betingelserne for at blive fritaget for Digital Post og digitale selvbetjeningssystemer, men som ikke har viden eller ressourcer til at ansøge om det. Det samme gælder de borgere, som måske ikke opfylder de gældende betingelser for at blive fritaget for Digital Post og digitale selvbetjeningssystemer, men som står med et stort uopfyldt behov for hjælp til det digitale.

Lovens løsning blev vurderet utilstrækkelig, fordi processen for fritagelse af digital selvbetjening fortsat ville være ressourcekrævende, idet der skal ansøges om fritagelse for hvert enkelt system hos de ansvarlige myndigheder, der ovenikøbet kan have forskellige procedurer. Hertil kommer, at der i nogle tilfælde skal ansøges op til flere gange, fordi varigheden af en fritagelse varierer.

Justitia anbefalede en ny tilgang, som i højere grad tilgodeser den digitalt udsatte borger, f.eks. ved at gøre det nemmere at opnå fritagelse. Det kan ske ved at indføre "digitale fripas", hvor borgerne på én gang kan ansøge om fritagelse for digital post samt alle nuværende og fremtidige digitale selvbetjeningsløsninger. Det digitale fripas vil kunne ophæves på borgerens anmodning, hvilket f.eks. vil være relevant, hvis borgerens digitale kompetencer løftes. Muligheden for én samlet fritagelse, et digitalt fripas, blev fremsat i Folketinget under lovforslagets anden behandling, men regeringspartierne stemte imod, hvorfor ændringsforslaget ikke blev vedtaget.¹²⁹

Ovennævnte er nærmere uddybet i høringsvaret [her](#). Desuden har Justitia tidligere skrevet en rapport om retssikkerheden for digitalt udsatte borgere,¹³⁰ som er gengivet i statusrapporten fra 2022.¹³¹

6.4 Politisk aftale om hjælp til digitalt udfordrede borgere

Regeringen præsenterede den 27. juni 2023 en politisk aftale om indsatser for digital inklusion.¹³² I aftalen afsættes der 54 millioner kroner til at hjælpe personer udfordret af digitalisering. Pengene skal anvendes til at gøre det lettere at hjælpe andre med Digital Post, en styrkelse af MitID-supporten, så det bliver nemmere at kontakte det offentlige, og for at igangsætte en årlig undersøgelse, som skal give bedre viden om fremtidige indsatser for de borgere, der er udfordret af digitaliseringen.¹³³

---

¹²⁹ Folketinget: [2. behandling den 23-05-2023](#), 23. maj 2023.

¹³⁰ Justitia: [Rapport: Retssikkerhed for digitalt udsatte borgere](#), 17. juli 2022.

¹³¹ Læs mere i Justitias [Statusrapport 2022](#), side 32-33.

¹³² Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet: [Aftale om indsatser for digital inklusion](#), 27. juni 2023.

¹³³ Jyllands-Posten: [54 millioner kroner afsættes til at hjælpe digitalt udfordrede](#), 27. juni 2023.

Aftalen har været kritiseret af bl.a. Dansk IT for ikke at være tilstrækkeligt ambitiøs. Dansk IT mener, at der er behov for en gennemgribende kulturforandring, så eksklusionen i digitale løsninger forhindres, i stedet for lappeløsninger efter eksklusionen er opstået.¹³⁴

Pointen forstærkes set i lyset af den nyligt fremsatte digitaliseringsstrategi af 16. november 2023 for perioden 2024-2027, hvor der udelukkende henvises til den politiske aftale vedrørende digital inklusion og ingen andre nye initiativer.¹³⁵

6.5 Justitia biintervenerer i retssag om digital udsathed

Manglende digitale kompetencer kan være en undskyldende omstændighed, når en frist overskrides i et digitalt selvbetjeningsystem. Det var resultatet af en dom, som Retten i Kolding afsagde den 11. oktober 2023, hvor Justitia valgte at biintervenerere.¹³⁶ Sagen handlede om konsekvenserne af digital udsathed og er en af de første af sin art.

En borger mistede 10 dages sygedagpenge, fordi han ikke rettidigt fik svaret på en besked i e-Boks, hvor han skulle udfylde et skema indenfor en frist på otte dage. Borgeren havde ingen digitale kompetencer og kunne ikke selv logge på e-Boks. Selvom borgeren opfyldte betingelserne for at blive fritaget, hvilket han også senere blev, havde han fulgt myndighedernes anbefaling om at forsøge at være digital med hjælp fra en pårørende. Normalt havde borgerens hustru varetaget hans digitale ærinder, men hun var i den pågældende periode bortrejst for at besøge et sygt familiemedlem. Hertil kom, at den sms-notifikation, som man modtager, når man modtager post i e-Boks, ikke virkede på dette tidspunkt. Da borgerens hustru kom hjem, blev de opmærksomme på fristoverskridelsen, men skaden var allerede sket, og borgeren mistede en del af sine sygedagpenge, som bl.a. resulterede i, at de var nødsaget til at låne penge af deres børn til at dække udgifter til husleje og mad.

Man kan være berettiget til dispensation for fristoverskridelsen, jf. sygedagpengelovens § 38, stk. 7, hvis der foreligger "andre undskyldende forhold."¹³⁷ Det principielle var således, om manglende digitale kompetencer i særlige tilfælde kan betragtes som en undskyldende omstændighed. Retten i Kolding kom frem til, at der forelå undskyldende forhold, og at borgeren derfor burde have fået sygedagpenge. Sagen har senere fået omtale i flere forskellige medier bl.a. Berlingske¹³⁸ og TV-2.¹³⁹ Ankestyrelsen har valgt at anke dommen til landsretten, hvor sagen, Justitia bekendt, endnu ikke er berammet.

---

¹³⁴ Altinget: [Dansk IT: Der er brug for større tiltag for de digitalt udsatte](#), 29. juni 2023.

¹³⁵ Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet: [Ny digitaliseringsstrategi sætter retning for den digitale udvikling af Danmark](#), 16. november 2023.

¹³⁶ Retten i Kolding: [BS-27387/2022-KOL](#), 11. oktober 2023.

¹³⁷ Retsinformation: [LBK nr 1179 af 21/09/2023](#), 21. september 2023.

¹³⁸ Berlingske: [66-årig får medhold: Kunne ikke finde ud af e-Boks](#), 11. oktober 2023.

¹³⁹ TV-2: [66-årig får medhold: Kunne ikke finde ud af e-Boks](#), 11. oktober 2023.

Vestre Landsret er imidlertid den 31. oktober 2023 kommet frem til et lignende resultat som Retten i Kolding i en sag, som omhandlede undskyldende omstændigheder ved ikke at have tjekket e-Boks.¹⁴⁰ Her var der tale om en borger, der mistede retten til sygedagpenge, fordi hun havde overset et brev med indkaldelse til et opfølgingsmøde i sin e-Boks. Retten lagde vægt på, at borgeren, ifølge en lægeerklæring, stadig var sygemeldt og præget af angst og skulle have hjælp af familien for at komme igennem hverdagen. Grundet hendes psykiske sygdom fandt landsretten derfor ikke grundlag for at statuere, at hun uden rimelig grund havde undladt at medvirke ved kommunens opfølgning. Kommunen var derfor ikke berettiget til at bringe sygedagpengene til ophør.

6.6 Ofre har en dårlig retsstilling i sager om økonomisk vold

I oktober 2023 udkom Justitia med en rapport om økonomisk vold.¹⁴¹ Økonomisk vold er handlinger, der fratager en person kontrol over ressourcer som penge og ejendom. Det omfatter også dominans, manipulation og udnyttelse af økonomiske forhold til at undertrykke en anden, ofte inden for parforhold og familierelationer.

Rapporten konkluderer, at vores retssystem ikke er gearret til at behandle økonomisk vold som led i psykisk vold. Det skyldes, at politiet ikke er tilstrækkeligt opmærksom på det i efterforskningen, at ofre opnår ikke økonomisk genoprejsning, og at der er risiko for, gerningspersoner ikke bliver dømt og straffet for den økonomiske vold.

Psykisk vold blev selvstændigt kriminaliseret med indførelsen af straffelovens § 243 i 2019, hvilket markerede en banebrydende udvikling i opfattelsen af psykisk vold. Økonomisk vold betragtes som en underkategori af psykisk vold, men dens omfang og karakter er kun beskrevet i meget begrænset omfang i straffelovens forarbejder.

Justitia kommer i rapporten med en række anbefalinger til at forbedre retsstillingen for ofre for økonomisk vold herunder 1) at Rigsadvokaten og/eller Rigspolitiet skal indføre en fast procedure for efterforskning af psykisk vold, der forpligter politiet til under afhøringer af offeret at afsøge, om der tillige har været tale om økonomisk vold, 2) at justitsministeren skal sikre, at ofre for økonomisk vold automatisk får beskikket en bistandsadvokat, hvilket giver offeret mulighed for at få hjælp, rådgivning og vejledning både under sagens efterforskning og senere, hvis sagen skal for retten, 3) at justitsministeren, erhvervsministeren i eventuelt samarbejde med digitaliseringsministeren skal nedsætte en ekspertgruppe el.lign., som skal udarbejde en kommissionsbetænkning om forbedring af retsstillingen for ofre for økonomisk vold og 4) at adgangen til gældssanering gøres lettere for ofre for økonomisk vold.

---

¹⁴⁰ Vestre Landsret: Sag BS-38434/2022-VLR, 31. oktober 2023.

¹⁴¹ Justitia: [Rapport: Retsstilling for ofre for økonomisk vold](#), 4. oktober 2023.

Rapporten blev omtalt i bl.a. Politiken.¹⁴²

6.7 Myndigheder stævnes for svigt af pige, der endte i somalisk genopdragelseslejr

I 16 måneder blev en dansk pige med somalisk baggrund holdt mod sin vilje i genopdragelseslejre i Somalia tilbage i 2018. Her blev hun dagligt udsat for indoktrinering, frihedsberøvelse, vold og nedværdigende behandling, indtil det til sidst lykkedes hende at flygte. Sagen indgår i Justitias og Advokatsamfundets retssagsprojekt, der er støttet af Dreyers Fond. I juni 2023 stævnedes pigen Udenrigsministeriet og Århus Kommune for ikke at have levet op til deres forpligtelser til at hjælpe.¹⁴³

Historien om pigen har været dækket af flere medier, og der kan læses mere herom [her](#).¹⁴⁴

6.8 Lovforslag om ligestilling af krisecentertilbud

Den 6. oktober 2023 blev der fremsat et lovforslag om ligestilling af krisecentertilbud.¹⁴⁵ Lovforslaget indebærer ligestilling af krisecentertilbud mellem voldsudsatte kvinder og voldsudsatte mænd med hjemmel til to nye boformer efter henholdsvis §§ 109 a og 109 b i lovforslaget, som medfører, at både mænd og kvinder, der udsættes for vold fra deres partner, har ret til at komme på et krisecenter og også kan få gratis psykologhjælp.

6.9 Hjemløses adgang til bankkonto

Erhvervsministeren har sammen med Finans Danmark, KL og organisationer for udsatte borgere indgået aftale om at sikre hjemløse og andre udsatte borgeres adgang til en bankkonto den 31. oktober 2023.¹⁴⁶ Retten til en bankkonto er forankret i lovgivningen, som fastslår, at alle borgere med lovligt ophold i EU som udgangspunkt har ret til en basal betalingskonto i en dansk bank.¹⁴⁷

En basal bankkonto giver adgang til de mest almindelige banktjenester, såsom indsættelse og hævning af kontanter, betalingstransaktioner, betalingservice, betalingskort og netbank.¹⁴⁸

---

¹⁴² Politiken: [Hendes ekskæreste truede med at slå hende ihjel, hvis hun ikke makkede ret. I dag står hun med kæmpe gæld](#), 5. oktober 2023.

¹⁴³ Justitia: [Pressemeddelelse: Myndigheder stævnes for svigt af pige, der endte i somalisk genopdragelseslejr](#), 12. juni 2023.

¹⁴⁴ Justitia: [Pressemeddelelse: Myndigheder stævnes for svigt af pige, der endte i somalisk genopdragelseslejr](#), 12. juni 2023.

¹⁴⁵ Folketinget: [Lovudkast - Udkast til forslag til lov om ændring af lov om social service og forskellige andre love \(Ligestilling af krisecentertilbud til mænd\)](#) som er sendt i høring med frist den 8/11-2023, fra ministeren for ligestilling, 6. oktober 2023.

¹⁴⁶ Erhvervsministeriet: [Ny aftale sikrer adgang til bankkonto for hjemløse og udsatte borgere](#), 31. oktober 2023.

¹⁴⁷ Finanstilsynet: [EU-borgere har ret til en betalingskonto, uanset hvor de bor](#), 6. april 2023.

¹⁴⁸ Finanstilsynet: [EU-borgere har ret til en betalingskonto, uanset hvor de bor](#), 6. april 2023.

Aftaleparterne søger at styrke samarbejdet mellem banker, kommuner og organisationer og at udarbejde en vejledning om hjemløse og lignende udsatte borgeres adgang til en basal betalingskonto. Vejledningen målrettes henholdsvis de banksatte, medarbejdere i kommunerne og borgerne. Formålet er at vejlede om reglerne og den praktiske fremgangsmåde, når der skal oprettes en basal betalingskonto til en udsat borger.

6.10 Krav om Nemkonto for udbetaling af kontanthjælp

Den 21. december 2023 kom Folketingets Ombudsmand frem til, at Københavns Kommune ikke kunne stille krav om Nemkonto til udbetaling af kontanthjælp.¹⁴⁹

I december 2022 suspendede Københavns Kommune udbetalingen af kontanthjælp til en borger, fordi borgeren ikke længere havde en Nemkonto. Nogle uger senere søgte borgeren om hjælp til at købe en sovepose, da han ikke havde penge til at købe den selv. Kommunen afviste borgerens ansøgning med den begrundelse, at borgeren havde kontanthjælp stående, som ville blive udbetalt, når han fik en bankkonto eller accepterede en alternativ modtager af pengene.

Ombudsmanden fandt, at Københavns Kommunes beslutning om at suspendere udbetalingen af kontanthjælp til borgeren var ulovlig. Ombudsmanden påpegede desuden, at det er kommunens ansvar at sikre, at alle borgere får udbetalt deres offentlige ydelser, uanset om de har en Nemkonto eller ej. Kommunen kan således ikke kræve, at borgeren får en bankkonto, eller at udbetalingen foretages via en tredjeparts konto, f.eks. en pårørende.

---

¹⁴⁹ Folketingets Ombudsmand: Kommune kunne ikke stille krav om Nemkonto til udbetaling af kontanthjælp, 21. december 2023.

7 Efterretningstjenesterne

7.1 Samsam-sagen

Østre Landsret afviste den 8. november 2023 Ahmed Samsams sag mod Politiets Efterretningstjeneste ("PET") og Forsvarets Efterretningstjeneste ("FE").¹⁵⁰ Afvisningen skyldtes, at Ahmed Samsam ikke fandtes at have en retlig interesse, da en prøvelse ikke ville have betydning for hans retsstilling. Landsretten lagde vægt på, at Samsam ikke havde sandsynliggjort, at han havde adgang til at opnå genoptagelse eller lignende af straffesagen i Spanien.¹⁵¹ Dommen er anket til Højesteret.¹⁵² Ahmed Samsam blev løsladt den 8. november 2023 efter at have afsonet hele sin dom.¹⁵³

Samsam havde i Østre Landsret nedlagt påstand om, at efterretningstjenesterne skulle pålægges at anerkende et samarbejde, som ifølge ham havde bestået mellem dem i perioden fra januar 2013 til omkring sommeren 2015, herunder at han rejste til Syrien i 2013 og 2014 i samarbejde med og mod vederlag fra henholdsvis PET og FE.¹⁵⁴

Sagen startede i 2018, da Samsam fik en fængselsdom i Spanien for at have tilsluttet sig en terrorgruppe i Syrien. Under retssagen i Spanien fortalte Ahmed Samsam, at han kæmpede med de syriske oprørere og ikke Islamisk Stat. Han hævdede desuden, at han efter sin første rejse til Syrien var blevet hvervet af PET og FE. Hverken PET eller FE ville bekræfte disse påstande over for de spanske anklagere.

Efter mere end tre år i fængsel i Spanien blev Samsam i december 2020 overført til Danmark, hvor hans dom blev omsat til danske forhold og udgjorde seks år. Samsam fastholder stadig, at han arbejdede for PET og FE. Dette er blevet bekræftet af flere anonyme kilder til DR og

---

¹⁵⁰ Danmarks Domstole: [Påstande i sag mod efterretningstjenester afvist](#), 8. november 2023.

¹⁵¹ Østre Landsret: [BS-21108/2022-OLR](#), 8. november 2023.

¹⁵² Jyllands-Posten: [Samsam kræver Findsen og Hjort som vidner i Højesteret](#), 8. november 2023.

¹⁵³ Berlingske: [Ahmed Samsam er blevet løsladt fra fængslet](#), 8. november 2023.

¹⁵⁴ Østre Landsret: [BS-21108/2022-OLR](#), 8. november 2023.

Berlingske, men PET og FE vil ikke udtale sig.¹⁵⁵ I august 2023 stævnedes Samsam efterretningstjenesterne for at få dem til at bekræfte samarbejdet.¹⁵⁶

Flere juridiske eksperter har udtalt kritik af myndighedernes behandling af sagen, heriblandt professor fra Aarhus Universitet Lasse Lund Madsen og professor emeritus Jørn Vestergaard fra Københavns Universitet.¹⁵⁷

Den 6. december 2023 aftalte regeringen og Socialistisk Folkeparti, at efterretningstjenesternes ageren i sagen skal undersøges af Tilsynet med Efterretningstjenesterne efter de retlige rammer og retningslinjer, der på daværende tidspunkt var gældende for efterretningstjenesterne.¹⁵⁸ Dette sker efter, at rammerne for det styrkede tilsyn er kommet på plads, disse rammer beskrives længere nede i afsnit 7.3. Der bliver således ikke tale om en undersøgelseskommission, som flere partier ellers havde krævet.¹⁵⁹

7.2 Claus Hjort og Lars Findsen-sagerne

Den 1. november 2023 meddelte anklagemyndigheden, at den ikke længere ville gennemføre straffesagerne mod Claus Hjort og Lars Findsen.¹⁶⁰ Dette skyldes en række kendelser fra Højesteret, som slog fast, at begge sager skulle foregå for delvist åbne døre,¹⁶¹ at Lars Findsen skulle have sit anklageskrift udleveret,¹⁶² og at Claus Hjorts retssag skulle foregå med nævninge.¹⁶³

Sagen startede med, at fem ledende medarbejdere i Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) i 2020 blev sendt hjem på baggrund af hård kritik fra Tilsynet med Efterretningstjenester. Siden blev bl.a. tidligere FE-chef Lars Findsen og tidligere forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen tiltalt for at have lækket hemmelige oplysninger.¹⁶⁴

Håndteringen af sagerne har siden givet anledning til en stor offentlig debat. Regeringen har lagt op til en mulig ændring af retsplejeloven for at muliggøre større lukkethed i sådanne

---

¹⁵⁵ DR: [Ahmed Samsam udpeger sin PET-kontakt på billede: 'Han risikerer sin frihed for min sag'](#), 8. februar 2023; Berlingske: [Fejlagtigt dømt som Islamisk Stat-terrorist i Spanien: Ahmed Samsam var agent for Danmark](#), 12. januar 2020.

¹⁵⁶ Politiken: [Samsam slår igen i usædvanlig retssag](#), 20. august 2023.

¹⁵⁷ DR: [Ekspertter slår fast i ny dokumentar: Ahmed Samsam var agent](#), 20. august 2023.

¹⁵⁸ Justitsministeriet: [Aftale om styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og undersøgelse af visse konkrete sager](#), 6. december 2023.

¹⁵⁹ Altinget: [Oppositionspartier går uden om regeringen: Nu skal Samsam-sagen undersøges](#), 3. februar 2023.

¹⁶⁰ Anklagemyndigheden: [Straffesagerne mod Lars Findsen og Claus Hjort Frederiksen gennemføres ikke](#), 1. november 2023.

¹⁶¹ Højesteret: [Kun mulighed for delvis dørlukning](#), 27. oktober 2023; Højesteret: [Kun dørlukning under dele af hovedforhandlingen](#), 27. oktober 2023.

¹⁶² Højesteret: [Udlevering af anklageskrift](#), 12. oktober 2023; Højesteret: [Håndtering og opbevaring af sagens dokumenter](#), 12. oktober 2023; Højesteret: [Pålæg vedrørende retsbøger ophævet](#), 12. oktober 2023.

¹⁶³ Højesteret: [Straffesag skulle behandles som nævningsag](#), 27. oktober 2023.

¹⁶⁴ Anklagemyndigheden: [Straffesagerne mod Lars Findsen og Claus Hjort Frederiksen gennemføres ikke](#), 1. november 2023.

sager.¹⁶⁵ Folketingets samlede opposition forsøgte derimod den 22. november 2023 at få vedtaget en detaljeret kulegravning af FE-sagen, som ville indebære, at undersøgelsen ville blive placeret under Folketingets granskningsudvalg som en offentlig granskning.¹⁶⁶ Regeringen og oppositionspartierne er desuden uenige om, hvorvidt alle tiltag og handlinger skal omfattes af kommissoriet, eller det kun skal omfatte usaglige hensyn.¹⁶⁷

Den 6. december 2023 aftalte regeringen og Socialistisk Folkeparti at udvide den allerede igangværende FE-undersøgelseskommissionens mandat til at omfatte, hvorvidt der er varetaget usaglige hensyn i forbindelse med efterretningstjenesternes og anklagemyndighedens arbejde i sagen.¹⁶⁸ Kommissionen er nedsat under Justitsministeriet og ikke Folketinget.

7.3 Styrkelse af Tilsynet med efterretningstjenesterne

Den 6. december 2023 aftalte regeringen og Socialistisk Folkeparti at styrke Tilsynet med Efterretningstjenesterne ("TET").¹⁶⁹ Aftalepartierne er i den forbindelse blevet enige om, at se på TETs sammensætning og organisatoriske rammer, således at tilsynet skal kunne føre efterfølgende legalitetstilsyn og legalitetskontrol med efterretningstjenesternes operative virksomhed, herunder tilsyn og kontrol med efterretningstjenesternes efterlevelse af regler og retningslinjer, og at der skal være et tættere samspil mellem TET og Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne, herunder at Udvalget i ekstraordinære situationer skal kunne anmode tilsynet om at undersøge konkrete sager eller sagsforløb, problemstillinger mv.¹⁷⁰

De nærmere rammer og indhold af styrkelsen skal vedtages senere, så det vides endnu ikke, hvordan dette konkret vil blive udformet.

Justitia udgav i 2019 en analyse, som anbefalede en væsentlig bredere undersøgelseskompetence, så Justitia ser positivt på, at den politiske aftale trækker i den retning,¹⁷¹ og Justitia vil følge udmøntningen af aftalen.

---

¹⁶⁵ Altinget: LA-ordfører angriber Dahlin: "Det eneste værre end en dårlig taber, er en dårlig taber med 90 mandater," 3. november 2023.

¹⁶⁶ Berlingske: Efter hårde anklager og vilde konspirationsteorier skal de slås om FE-sagen i Folketingssalen, 22. november 2023.

¹⁶⁷ Berlingske: Stort opgør på vej mellem Folketinget og regeringen i FE-sag, 15. november 2023.

¹⁶⁸ Justitsministeriet: Aftale om styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og undersøgelse af visse konkrete sager, 6. december 2023.

¹⁶⁹ Justitsministeriet: Aftale om styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og undersøgelse af visse konkrete sager, 6. december 2023.

¹⁷⁰ Justitsministeriet: Aftale om styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og undersøgelse af visse konkrete sager, 6. december 2023, side 2.

¹⁷¹ Justitia: Analyse: Tilsynet med efterretningstjenesterne, 7. november 2019.

Retssikkerhed på straffelovsområdet

8 Retssikkerhed på straffelovsområdet

8.1 Rapport om den samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse

Den 16. marts 2023 udgav Anklagemyndigheden en opsamlingsrapport vedrørende den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse i straffelovens § 216.¹⁷² Ifølge Anklagemyndigheden viser gennemgangen af retspraksis, at loven er blevet anvendt som forudsat.

Særligt ved domfældelser i sager, hvor offeret har forholdt sig passivt under det seksuelle overgreb, er der sket en ændring i praksis. Disse sager ligger inden for det nykriminaliserede område, hvor udgangspunktet for strafniveaue er 1 år og 2 måneder. I en række sager har retten desuden frifundet den tiltalte, fordi retten har lagt til grund, at den tiltalte, ikke havde indset, at der ikke var samtykke. Dette er i overensstemmelse med de almindelige beviskrav i straffesager.¹⁷³

Justitias vurdering af loven kan læses i statusrapporten fra 2020.¹⁷⁴

8.2 Kriminalisering af grooming

Et enigt Folketing vedtog den 23. maj 2023 et lovforslag vedrørende digitale krænkelse.¹⁷⁵ Loven indeholder en række initiativer mod digitale krænkelse, herunder et forbud mod grooming, at tilsnigelse af samleje bliver sidestillet med voldtægt og at religiøse ledere udnytter religiøs afhængighed med henblik på at skaffe sig samleje.

---

¹⁷² Anklagemyndigheden: [Opsamling på fokusområde: samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse](#), 16. marts 2023.

¹⁷³ Anklagemyndigheden: [Opsamling på fokusområde: samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse](#), 16. marts 2023.

¹⁷⁴ Justitia: [Statusrapport 2020](#), 26. december 2020, side 17.

¹⁷⁵ Folketinget: [L 50 Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven](#), 23. maj 2023.

Forslaget har bl.a. til formål at følge op på anbefalingerne fra arbejdsgruppen om digitale krænkelser i overensstemmelse med den politiske aftale fra 29. juni 2022 om initiativer mod digitale krænkelser.¹⁷⁶ Loven trådte i kraft den 1. juli 2023.

Det er nyt, at grooming bliver selvstændigt kriminaliseret i dansk strafferet.¹⁷⁷ Fremover kan en gerningsperson straffes med op til to års fængsel, hvis vedkommende opbygger en relation til forurettede med det formål senere at udsætte forurettede for et seksuelt overgreb. Den forurettede skal være under 18 år.

8.3 Strafferetlige vildskud – andre følger af strafbare handlinger end straf

Den 19. juli 2023 udgav Justitia en rapport om mulighederne for at pålægge dømte personer (og i nogle tilfælde deres nærmeste) andre følger af strafbare handlinger end almindelig straf (fængsel og bøde).¹⁷⁸

Som eksempel på sådanne følger kan nævnes henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet, vilkår om godkendelse af økonomiske dispositioner, udsættelse af beboelseslejemål, begrænsninger i adgangen til at få del i forældremyndighed og samvær og retten til sociale ydelser.

I de seneste 10 år er mængden af regler, som indebærer, at strafbare handlinger kan få andre følger end almindelig straf (fængsel og bøde), øget betydeligt. Rapporten peger på udfordringer i den dømtes retssikkerhed i forhold til at kunne kende konsekvenserne af sine handlinger. Ligeledes skal der holdes øje med, om Danmark overholder sine internationale forpligtelser.

Rapporten kommer med en række anbefalinger:

1. Øget opmærksomhed på, at lovfæstede retsfølger kun rammer domfældte
2. Øget opmærksomhed på, at andre retsfølger end almindelig straf (fængsel og bøde) alene bør have til formål at undgå en nærliggende fare for misbrug
3. Øget sammenhæng i brugen af sanktioner og andre retsfølger
4. Øget gennemsigtighed i brugen af sanktioner og andre retsfølger
5. Øget opmærksomhed på databeskyttelse
6. Øget opmærksomhed på Danmarks internationale forpligtelser
7. Øget inddragelse af Straffelovrådet

Rapporten udkom umiddelbart efter, at justitsministeren netop havde anmodet straffelovsudvalget om at undersøge andre sanktionsformer i Danmark.¹⁷⁹ Den seneste bandepakke, som også er beskrevet i denne statusrapport nedenfor, har over 39 nye tiltag hvor langt størstedelen

---

¹⁷⁶ Justitsministeriet: Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet), Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige, Peter Skaarup (UFG) og Karina Adsbøl (UFG) om: Initiativer mod digitale krænkelser, 29. juni 2022.

¹⁷⁷ Se § 231 i Folketinget: L 50 Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven, 23. maj 2023.

¹⁷⁸ Justitia: Rapport: Strafferetlige vildskud – Andre følger af strafbare handlinger end straf, 19. juli 2023.

¹⁷⁹ Justitsministeriet: Justitsminister beder Straffelovrådet om at se på nye sanktionsformer, 30. maj 2023.

er andre sanktionsformer end straf.¹⁸⁰ Rapporten er desuden blevet omtalt i bl.a. Advokatwatch¹⁸¹ og Information.¹⁸²

8.4 Bandepakke IV indskrænker frihedsrettighederne

Aftalen om en ny bandepakke faldt på plads den 8. november 2023.¹⁸³ Der er flere positive elementer, herunder styrkelse af den forebyggende indsats og muligheder for at forlade bandemiljøet, ligesom der ses en mindre forbedring af den meget kritiserede ordning om Ungdomskriminalitetsnævnet. Hovedparten af tiltagene må dog betegnes som mere af det, som vi kender – flere beføjelser til politiet, strafsækpelse og indskrænkning af den dømtes frihedsrettigheder.¹⁸⁴

Justitia har kommenteret udspillet.¹⁸⁵ Justitia mener naturligvis, at det er legitimt at øge indsatsen mod bandekriminalitet, og at politiets beføjelser kan justeres i takt med, at kriminaliteten ændrer sig. Men tiltag og straffe skal stadig overholde retsstatslige principper, hvor særligt vilkårlighed, proportionalitet og dømtes frihedsrettigheder er udfordret i de nye tiltag.

Der er også tiltag, som giver anledning til særlig bekymring i Justitia:

- *Styrket opholdsforbud*

Tiltaget om at ændre grundlaget for at idømme opholdsforbud, så det er tilknytningen til bandemiljøet på gerningstidspunktet og ikke domstidspunktet, der er afgørende for, om der kan gives opholdsforbud, vil kunne indebære en uproportional og unødvendig indskrænkning af den dømtes ret til at bevæge sig frit. Da der kan gå lang tid mellem gerningstidspunkt og domsafsigelse, nogle gange flere år, er der samtidig risiko for, at der kan opstå en negativ effekt, hvis den pågældende i mellemtiden har forladt rocker/bande-miljøet.

- *Forbud mod kontakt med andre bandemedlemmer*

Tiltaget om at forbyde dømte bandekriminelle at kontakte hinanden efter afsoning af straf er meget vidtgående og må betragtes som en form for ekstra straf, der i praksis vil opleves som meget indskrænkende i forhold til den personlige frihed. Det gælder selvfølgelig særligt for personer, som har afsonet deres straf og ikke ønsker at fortsætte en kriminel løbebane. At

---

¹⁸⁰ Justitsministeriet: Ny bandepakke: Regeringen vil stramme grebet om banderne med 39 nye tiltag, 12. september 2023.

¹⁸¹ Advokatwatch: Justitia advarer mod at indføre nye sanktioner oven i den almindelige straf, 20. juli 2023.

¹⁸² Information: »Strafferetlige vildskud«: Tænketanken Justitia advarer mod flere og flere ekstrastraffe, 20. juli 2023.

¹⁸³ Justitsministeriet: Aftale om bandepakke IV – Trygge nabolag i hele Danmark, 8. november 2023.

¹⁸⁴ Regeringen: Trygge Nabolag i Hele Danmark – Strammere greb om banderne, 12. september 2023.

¹⁸⁵ Justitia: Kommentarer til bandepakke IV, 12. september 2023.

overtrædelse som udgangspunkt skal medføre fængselsstraf vil også kunne anses for uproportionalt.

- *Dømte bandemedlemmer skal kunne fratages børne- og ungeydelse*

Fratagelse af sociale ydelser til dømte kriminelle er et "strafferetligt vildskud", som Justitia tidligere har udtalt sig kritisk om. Det er derfor ikke anbefalingsværdigt at udvide den såkaldte karantæneordning, så også børne- og ungeydelsen kan fratages personer, som har afsonet deres straf. Se Justitias tidligere analyse om strafferetlige vildskud [her](#).

- *Et nyt rejseforbud til personer, der er dømt for grov grænseoverskridende kriminalitet*

Det foreslåede rejseforbud er endnu et strafferetligt vildskud, og går langt ud over den konkrete sag. At forbyde mennesker, der har afsonet deres straf, at rejse til andre lande, griber ind i retten til at bevæge sig frit og vil i mange sager kunne anses som uproportionelt.

- *Børn og unge i fødekæden til banderne skal i øget omfang i Ungdomskriminalitetsnævnet*

Justitia har sammen med Børns Vilkår og Red Barnet tidligere anbefalet at afskaffe Ungdomskriminalitetsnævnet for de 10-14-årige børn. På denne baggrund må det anses som stærkt betænkeligt, at man nu overvejer at udvide anvendelsesområdet for nævnet. Justitsministeren skal dog have ros for at tage retssikkerhedsmæssige hensyn med i overvejelsen af en mulig udvidelse. Rapporten er beskrevet i afsnit 4.1 i denne statusrapport. Herudover ser Justitia positivt på initiativet, som skal øge fleksibilitet ungekriminalforsorgens tilsyn.

- *Udvidelse af TV-overvågning*

Adgangen til TV-overvågningen skal udvides fra 30 meter til 100 meter. Der må stilles store spørgsmål ved denne udvidelse er et egnet og effektivt redskab til at opnå det ønskede formål, og om dette indgreb i borgeres frihedsrettigheder står i et rimeligt forhold til det, der kan opnås med tiltaget. Det bemærkes i den forbindelse at undersøgelser viser, at TV-overvågning ikke har en målbar effekt på vold, og at det også er kendt at tidligere justitsminister Nick Hækkerup i forhold til bandernes voldsudøvelse. Det vil derfor alene kunne få betydning for politiets efterforskning af sager, som de har fået kendskab til. Afhængig af den konkrete udformning af forslaget vil der derfor være risiko for, at tiltaget vil kunne blive anset for uproportionelt og unødvendigt i en demokratisk retsstat.

Relevant for udvidelsen af TV-overvågningen lægger bandepakken også op til, at "digitaliseret offergenkendelse", som politiet nu eksperimenterer med at benytte i forhold til sager om

seksuelt misbrug af børn, muligvis kan benyttes i indsatsen mod banderne.¹⁸⁶ Kunstig intelligens og ansigtsgenkendelse kan derfor snart få en betydelig indvirkning på danskernes retssikkerhed og privatliv.¹⁸⁷

8.5 Målrættede skærpede straffzoner og zoneforbud til bekæmpelse af handel med stoffer

Den 19. december 2023 blev lov om initiativer mod åbenlys og systematisk handel med ulovlige stoffer vedtaget. Loven giver mulighed for målrættede skærpede straffzoner og zoneforbud til bekæmpelse af handel med stoffer.¹⁸⁸ Regeringen vil skærpe straffen for handel og besiddelse af ulovlige stoffer i områder, hvor der er åbenlys og organiseret handel med ulovlige stoffer. I disse områder vil straffen kunne fordobles, og købere af ulovlige stoffer vil som udgangspunkt blive idømt fængsel anden gang, de bliver taget i at købe stoffer.¹⁸⁹ Der lægges ikke skjul på, at loven har sigte på den ulovlige narkotikahandel på Pusher Street i Christiania, da det nævnes direkte i forarbejderne til loven.¹⁹⁰

8.6 Afskæring af afsoning med fodlænke for voldtægtsdømte personer

Den 4. oktober 2023 præsenterede regeringen et lovforslag om afskæring af afsoning med fodlænke for voldtægtsdømte personer.¹⁹¹ Baggrunden for lovforslaget var et ønske om, at afsoningsformen for voldtægtsdømte, ifølge regeringen, i højere grad skal afspejle forbrydelsens alvor.¹⁹² Initiativet følger af regeringsgrundlaget.¹⁹³

Der er imidlertid rejst kritik af forslaget fra flere parter i deres høringsvar. Eksempelvis har Institut for Menneskerettigheder kritiseret baggrunden for lovforslaget, da Justitsministeriet ikke har redegjort for hidtidige erfaringer med brugen af fodlænkeordningen.¹⁹⁴ Det Kriminalpræventive Råd har fundet det mest hensigtsmæssigt, at fodlænkeordningen bevares, da det er mest samfundsmæssigt hensigtsmæssigt.¹⁹⁵ Dette skyldes, at særligt unge under 25 år ifølge

---

¹⁸⁶ Justitsministeriet: Aftale om bandepakke IV – Trygge nabolag i hele Danmark, 8. november 2023, side 6.

¹⁸⁷ Justitsministeriet: UDKAST TIL TALE Til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmål C - E fra Folketingets Udvalg for Digitalisering og It om ansigtsgenkendelse, 20. november 2023.

¹⁸⁸ Folketinget: Forslag til Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og politiloven, 14. november 2023.

¹⁸⁹ Justitsministeriet: Regeringen vil lade politiet indføre skærpet straffzone i kampen mod Pusher Street, 6. september 2023.

¹⁹⁰ Folketinget: Forslag til Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og politiloven, 14. november 2023.

¹⁹¹ Folketinget: Lovudkast til forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Afskæring af afsoning med fodlænke for voldtægtsdømte personer), fra justitsministeren, 4. oktober 2023.

¹⁹² Justitsministeriet: Regeringen vil afskære voldtægtsdømtes mulighed for at afsone med fodlænke, 29. juni 2023.

¹⁹³ Statsministeriet: Regeringsgrundlag 2022, 14. december 2022, side 43.

¹⁹⁴ Institut for Menneskerettigheder: Afskæring af afsoning med fodlænke for voldtægtsdømte personer, 17. august 2023.

¹⁹⁵ Høringportalen: Samlede høringsvar, 18. august 2023.

rådet har en betydeligt lavere recidivrisiko ved afsoning med fodlænke.¹⁹⁶ Uagtet kritikken blev lovforslaget vedtaget uændret.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ Høringportalen: [Samlede høringsvar](#), 18. august 2023.

¹⁹⁷ Folketinget: [L 12 Forslag til lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.](#), 7. december 2023.

9 Retssikkerhed på erhvervsområdet

9.1 Elbit-sagen

Elbit-sagen omhandler et våbenindkøb fra den israelske våbenproducent Elbit Systems til den danske stat for 1,7 milliarder kroner. Indkøbet blev besluttet af Folketinget i januar 2023, men der er siden rejst alvorlig kritik af forløbet.¹⁹⁸

Kritikken går på, at forhenværende forsvarsminister Jakob Ellemann-Jensen gav Folketinget urigtige oplysninger om indkøbet. Bl.a. oplyste han, at tilbuddet på våbnene ville udløbe i januar 2023, hvilket ikke var korrekt, da fristen reelt var juni 2023. Han oplyste også, at valget faldt på Elbit, fordi de ville kunne levere våbnene hurtigst, hvilket heller ikke var korrekt, da der ikke var indhentet tilbud fra adskillige leverandører, selvom de forsøgte at komme i kontakt med ministeriet.¹⁹⁹

Altinget kunne desuden den 31. august 2023 berette, at Elbit Systems i december stillede to markante krav om fremtidige ordrer for at droppe et sagsanlæg mod Danmark for annullering af tidligere ordre, herunder at Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI) skulle gøre sit yderste for at tilgodese Elbit Systems i kommende danske udbud om våbenleverancer, og at FMI fremover skulle gå langt for at sikre israelerne nye våbenkontrakter ved at tilside-sætte normale udbudsprocedurer og give ordren ved såkaldt direkte tildeling.²⁰⁰ Få uger senere skete der præcist dette, da den danske milliardordre til våbenfirmaet blev hastet gennem Folketinget. FMI har dog afvist en sammenhæng.

Derudover har der været rejst kritik af, at Elbit Systems tidligere har været involveret i kontroversielle våbensalg til Israel og andre lande. Flere ordførere har siden sagt, at de ikke ville have

---

¹⁹⁸ Berlingske: [OVERBLIK: Her er forløbet i Elbit-sagen](#), 31. oktober 2023.

¹⁹⁹ Berlingske: [OVERBLIK: Her er forløbet i Elbit-sagen](#), 31. oktober 2023; yllands-Posten: [Elbit-kommissorium: Sms'er skal indgå og ingen mundtlige vidner](#), 9. oktober 2023.

²⁰⁰ Altinget: [Israelsk våbenfirma krævede danske ordrer for at droppe retssag. Få uger senere købte Danmark for 1,7 milliarder](#), 31. august 2023.

godkendt artilleriindkøbet fra Elbit, hvis de havde vidst, at der ikke var blevet indhentet tilbud fra andre leverandører.²⁰¹

Den 31. oktober 2023 blev der nedsat en uvildig advokatundersøgelse af sagen.²⁰² Undersøgelsen forventes færdiggjort i april 2024. Kommissoriet for undersøgelsen er imidlertid blevet kritiseret for udelukkende at indeholde skriftlige beviser og ingen mundtlige vidner, som flere partier ellers krævede.²⁰³

9.2 De nye ejendomsvurderinger

Efter 10 år med videreførte vurderinger begyndte Vurderingsstyrelsen i september 2023 at udsende de første nye ejendomsvurderinger til landets boligejere.²⁰⁴ Offentlige ejendomsvurderinger er grundlaget for beskattningen af landets cirka 2,3 millioner ejendomme. Det er derfor vigtigt, at de er retvisende.

Der har imidlertid fra starten været adskillige problemer med vurderingerne. Eksempelvis har en grundejer set værdisætningen af sin grund stige fra 105.600 kroner til 61,5 millioner kroner grundet et ufuldstændigt datasæt.²⁰⁵ Det skyldes bl.a., at data fra Bygnings- og Boligregistret ("BBR") er fyldt med fejl,²⁰⁶ og fordi der lader til at være problemer med selve algoritmen bag beregningerne af ejendomsvurderingerne. Adskillige medier har også kunnet afdække geografiske skævheder i vurderingerne, som rammer mere upræcist uden for de store byer.²⁰⁷ Skatteministeren har siden indrømmet åbenlyse fejl i vurderingerne,²⁰⁸ og Folketingets Ombudsmand er gået ind i sagen og har bedt Vurderingsstyrelsen om at udlevere interne dokumenter om processen bag ejendomsvurderingerne.²⁰⁹

Justitia følger sagen tæt, fordi der har været eksempler på adskillige retssikkerhedsmæssige problemer, herunder en begrænset klageadgang, hvor udgangspunktet er, at der kun kan klages over de foreløbige vurderinger, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder, bl.a. hvis

---

²⁰¹ Berlingske: [OVERBLIK: Her er forløbet i Elbit-sagen](#), 31. oktober 2023.

²⁰² Forsvarsministeriet: [Bredt flertal enige om at iværksætte uvildig advokatundersøgelse i Elbit-sagen](#), 31. oktober 2023.

²⁰³ Jyllands-Posten: [Elbit-kommissorium: Sms'er skal indgå og ingen mundtlige vidner](#), 9. oktober 2023.

²⁰⁴ Vurderingsstyrelsen: [De nye vurderinger udsendes i etaper](#), 18. oktober 2023.

²⁰⁵ Danmarks Radio: [Er din ejendomsvurdering stukket helt af? Skattevæsenet har overvurderet grunde med åbne øjne](#), 26. september 2023.

²⁰⁶ DR: [Boligejere fanget i nyt problem: Trods rettelser i BBR kan man få en forkert ejendomsvurdering](#), 17. januar 2023.

²⁰⁷ Jyllands-Posten: [Nyt problem med ejendomsvurderinger: Rammer skævt i store dele af Danmark](#), 2. november 2023.

²⁰⁸ TV-2: [Skatteministeriet indrømmer "åbenlyse fejl" i ejendomsvurderingerne](#), 28. september 2023.

²⁰⁹ Folketingets Ombudsmand: [Ombudsmanden spørger til proces bag foreløbige ejendomsvurderinger](#), 22. september 2023. Ugeavisen: [Ombudsmanden vil se interne dokumenter bag de nye ejendomsvurderinger](#), 22. november 2023.

man ønsker at sælge sin ejendom,²¹⁰ og der generelt mangler transparens vedrørende algoritmen bag vurderingerne.

---

²¹⁰ Vurderingsportalen: Ændring af den foreløbige vurdering.

10 Lovkvalitet

10.1 Udkast til ny vejledning om lovkvalitet

Den 18. september 2023 kom Justitia med et høringsvar til Justitsministeriets udkast til ny vejledning om lovkvalitet.²¹¹ Justitia anser det for positivt, at der stilles forslag om forbedring af vejledningen om lovkvalitet, f.eks. at der nu er udarbejdet en skabelon for udarbejdelse af høringsnotater.

Justitia finder dog, at vejledningen på en række punkter bør gå videre end foreslået med henblik på at sikre en tilstrækkelig lovkvalitet. Af de væsentligste kritikpunkter kan nævnes, at kravene til sprog og terminologi, konsekvensanalyser, og ændringslove er utilstrækkelige.

Justitia har anbefalet, at der indføres et grundlæggende princip i vejledningens afsnit 2 om, at lovgivning generelt skal skrives i et letforståeligt sprog, være enkel at forstå for borgere og virksomheder og let at administrere for de offentligt ansatte, samt at der skal tages klar stilling til kriterier, begreber og undtagelser.

Justitia har også anbefalet, at der i vejledningen etableres en overordnet struktur for konsekvensvurderingerne, som kan sikre øget ensartethed og gennemsigtighed på tværs af forskellige politikområder. Dette skyldes, at der er stor forskel på vejledningerne for konsekvensvurderinger, herunder sprogbrug, kriterier og pligter, hvilket skaber inkonsistens og uensartethed, som gør det vanskeligt for politikere og offentligheden at gennemskue og kontrollere konsekvenserne.

For så vidt angår ændringslove, har Justitia i rapporten Regelkompleksitet på det socialretlige område fra 2020²¹² dokumenteret en meget høj frekvens af regelændringer på det sociale område. Dette medvirker til, at borgerne får sværere ved at identificere den relevante lovgivning og gennemskue deres rettigheder og forpligtelser, ligesom det bliver sværere for sagsbehandlere at vejlede borgerne korrekt og fyldestgørende. Justitia anbefaler i overensstemmelse med

---

²¹¹ Justitia: [Høringsvar til udkast til ny vejledning om lovkvalitet](#), 18. september 2023.

²¹² Justitia: [Analyse: Regelkompleksitet på det socialretlige område](#), 21. april 2020.

denne rapport, at det indskrives i vejledningen, at fagministerierne så vidt muligt bør mindske antallet af ændringslove pr. lov ved at "samle dem i bunker". Det vil lette både overskueligheden i lovgivningen og det efterfølgende implementeringsarbejde.

Den nye vejledning kommer i forlængelse af en længerevarende debat om, hvorvidt det danske lovgivningsarbejde går for stærkt.²¹³ Her kan nævnes Karsten Lauritzens bog "Lad det gå langsomt,"²¹⁴ flere parlamentarikers sygdommeldinger grundet stress i Folketinget, bl.a. Alexander Vanopslagh og Jakob Ellemann Jensen, en CEPOS analyse,²¹⁵ som viser at brugen af hastebehandling af lovgivning aldrig har været større, og en artikelserie om emnet af Zetland, som viser en utilfredshed fra embedsværket over farten.²¹⁶

---

²¹³ Advokatsamfundet: Debat på Folkemødet: Er lovmøllen løbet løbsk?, 20. juni 2023.

²¹⁴ Avisen Danmark: Justitsminister åbner for debat om langsommere folkestyre, 28. maj 2023.

²¹⁵ CEPOS: En hidtil uset brug af hastebehandlinger under Mette Frederiksen-regeringen, 10. januar 2023.

²¹⁶ Zetland: Lækkede dokumenter afslører: Regering ignorerede advarsler og hastede kritiseret lov igennem, 9. juni 2023.

**DANMARKS UAFHÆNGIGE
JURIDISKE TÆNKETANK**